

कृषि शिक्षणक्रम
Programs in Agricultural Sciences

माहितीपुरस्तिका
Prospectus

2017

कृषि विज्ञान विद्याशाखा
School of Agricultural Sciences

ज्ञानमार्गा पर्योपरी

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik

<http://www.ycmou.ac.in> OR <http://ycmou.digitaluniversity.ac>

सुस्वागतम

प्रिय विद्यार्थी मित्रांनो,

कृषि विज्ञान विद्याशाखा, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठातर्फे आपले हार्दिक स्वागत!

आपला देश हा कृषिप्रधान देश आहे. देशातील 60% लोक आपल्या चरितार्थासाठी शेती आणि शेती आधारित उद्योगधंद्यांवर अवलंबून आहेत. देशातील एकूण उत्पन्नापैकी जवळ-जवळ 30% उत्पन्न हे शेती आणि शेतीआधारित उद्योगांसून मिळते. भारत सरकारने नवीन कृषि औद्योगिक धोरण स्वीकारल्यापासून कृषि क्षेत्रात मोठमोठे उद्योगसमूह आणि कारखानदार प्रवेश करीत असून कृषि क्षेत्रात मोठी स्पर्धा निर्माण झाली आहे. कारखानदार आणि उद्योगसमूहांजवळ असलेल्या प्रचंड साधन-सामग्रीचा वापर करून ते निर्यातक्षम असा उच्च प्रतीचा माल तयार करू शकतात. अशा परिस्थितीत वर्षानुवर्षे पारंपरिक पद्धतीने शेती करणारा सर्वसामान्य शेतकरी या स्पर्धामध्ये टिकून राहिल की नाही अशी शंका निर्माण झाली आहे. त्यासाठी आज सामान्य शेतकऱ्यांनी पारंपरिक शेती पद्धतीत बदल करून आधुनिक शेतीबाबतचे नवीन तंत्रज्ञान आणि कौशल्ये आत्मसात करून घेण्याची गरज आहे.

सर्वसामान्य शेतकऱ्यांच्या मुलांना आज कृषि शिक्षणाच्या फारशा संधी उपलब्ध नाहीत. कृषि विद्यापीठे आणि शासनाचे कृषि आणि फलोद्यान विभाग कृषि शिक्षण आणि प्रसाराचे काम करीत असले तरी लोकसंख्येच्या प्रमाणात त्यांचे प्रयत्न कमी पडत आहेत. अशा परिस्थितीत शेतकऱ्यांच्या मुला-मुलींना कृषि शिक्षणाची संधी त्यांच्या जवळच्या ठिकाणी उपलब्ध करून देण्याचे काम यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ करीत आहे. मुक्त विद्यापीठाने मान्यता दिलेल्या जवळपास 60 कृषि शिक्षण केंद्रांवर विविध 12 कृषि शिक्षणक्रमासाठी जवळपास 20,000 विद्यार्थ्यांना दरवर्षी प्रवेश दिला जातो. मागील 26 वर्षांमध्ये जवळपास 2,82,000 विद्यार्थ्यांनी या शिक्षणक्रमाचा फायदा करून घेतला आहे.

आपणास सूचना करण्यात येत आहे की, मुक्त विद्यापीठाच्या कोणत्याही कृषि शिक्षणक्रमास प्रवेश घेण्यापूर्वी कृषि शिक्षणक्रमाची माहिती पुस्तिका (Program Prospectus), प्रथम प्रवेश अर्ज (Pre-Admission Form), आणि प्रवेश कालावधी वेळापत्रक (Admission Time Table) याचा अभ्यास करूनच Online प्रवेश अर्ज भरावा. (वरील सर्व माहिती विद्यापीठाच्या <http://ycmou.digitaluniversity.ac> OR <http://www.ycmou.ac.in> या वेबसाईटवर उपलब्ध आहे.) आपणास काही शंका असल्यास आपल्या जवळच्या कृषि शिक्षण केंद्राशी संपर्क साधावा.

आपणास यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाचे कृषि शिक्षणक्रम उपयुक्त ठरोत हीच सदिच्छा!

डॉ. सूर्या गुंजाळ

संचालक, कृषि विज्ञान विद्याशाखा
यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

अनुक्रमणिका

1. कृषि शिक्षणक्रम प्रवेश व प्रवर्तन वेळापत्रक	1
2. कृषि शिक्षणक्रमनिहाय कृषि शिक्षण केंद्र मान्यता सूची	2
3. उपलब्ध कृषि शिक्षणक्रम	3
4. कृषि शिक्षणक्रम प्रवेशासाठी शैक्षणिक पात्रता, प्रवेश क्षमता व कालावधी	5
5. कृषि शिक्षणक्रम प्रवेश सूचना व आरक्षण	7
6. कृषि शिक्षणक्रम मूल्यमापन पद्धती	8
7. कृषिविज्ञान व उद्यानविद्या पदवी प्रवेश परीक्षा पात्रता व स्वरूप	9
8. कृषिविज्ञान व उद्यानविद्या पदवी प्रवेश परीक्षा केंद्रे	10
9. पदवी प्रकल्पासाठी मार्गदर्शक तज्ज्ञाची निवड	10
10. कृषिविज्ञान पदवी व उद्यानविद्या पदवी प्रकल्प अहवाल मूल्यमापन	11
11. मुक्त कृषि शिक्षण केंद्रांची संपर्कासाठी विभागवार यादी	12
12. मुक्त विद्यापीठ विभागीय केंद्रे व विद्यापीठ संपर्कसूची	15
13. कृषि शिक्षणक्रम विद्यार्थ्यांसाठी सर्वसाधारण सूचना व संपर्कसत्र वेळापत्रक	16

1. कृषि शिक्षणक्रम प्रवेश व प्रवर्तन वेळापत्रक

1. कृषि शिक्षणक्रम माहितीपुस्तिका व प्रवेशअर्ज

- कृषि शिक्षणक्रम प्रथम प्रवेश अर्ज (Pre-Admission Form), अंतिम प्रवेश अर्ज (Admission Form), कृषि शिक्षणक्रम माहितीपुस्तिका (Prospectus) आणि प्रपत्र व अर्ज (Formats & Applications Forms) मुक्त विद्यापीठाच्या <http://www.ycmou.ac.in> आणि <http://ycmou.digitaluniversity.ac> या वेबसाईवर उपलब्ध आहेत. कृषि शिक्षणक्रम माहिती पुस्तिका वाचल्याशिवाय ऑनलाईन पद्धतीने प्रथम प्रवेश अर्ज भरू नये.

2. विद्यार्थ्यांना प्रवेश अर्ज भरण्यासाठी सूचना

- प्रथम प्रवेश अर्ज (Pre-Admission Form) विद्यार्थ्यांनी स्वतःच्या हस्ताक्षरात भरावा आणि प्रवेश पात्रतेसाठी सोबत जन्म दाखला, पात्रता परीक्षा गुणपत्रक, जात आरक्षण संवर्ग प्रमाणपत्र, अन्य समांतर आरक्षण प्रवर्ग प्रमाणपत्र, आर्थिक अउन्नत उत्पन्न गट प्रमाणपत्र (Non Creamy Layer Certificate) या कागदपत्रांच्या साक्षात्कृत सत्यप्रती (Attested Copies) प्रवेश अर्जासोबत घेऊन आपल्या मुक्त कृषि शिक्षण केंद्रावर किंवा कोणत्याही सायबर कॅफेमध्ये ऑनलाईन प्रवेश अर्ज भरण्यासाठी जावे.

3. प्रमाणपत्र व पदविका शिक्षणक्रम महत्त्वाच्या तारखा

- प्रथम प्रवेश अर्ज (Pre-Admission Form) भरण्याचा कालावधी: 1 ते 15 जून 2017.
- गुणवत्ता यादी प्रसिद्ध करण्याचा दिनांक: 21 जून 2017.
- गुणवत्ता यादी प्रवेश फेरी (Merit List Admission Round) कालावधी: 22 ते 24 जून 2017.
- प्रतिक्षा यादी प्रसिद्ध करण्याचा दिनांक: 27 जून 2017
- प्रतिक्षा यादी प्रवेश फेरी (Waiting List Admission Round) दिनांक: 27 ते 28 जून 2017.
- शिल्लक जागांची माहिती प्रसिद्ध करण्याचा दिनांक: 3 जुलै 2017.
- शिल्लक राहिलेल्या जागांसाठी प्रथम येणाऱ्यास प्रथम प्रवेश कालावधी: 3 ते 8 जुलै 2017.
- पुनर्परीक्षार्थी विद्यार्थ्यांचे परीक्षा अर्ज भरण्याची मुदत: 15 ते 30 जुलै 2017.
- कृषि शिक्षण केंद्रांना पुस्तके वितरण करण्याचा कालावधी: 20 ते 30 जुलै 2017.
- शिक्षण केंद्रांवरील संपर्कसत्र तारखा:
  - कृषि अधिष्ठान शिक्षणक्रम: ऑगस्ट: 1,5,6,12,13,19,20 सप्टेंबर: 3,9,10,16,17,23 ऑक्टोबर: 7,8,14,15,28,29 नोव्हेंबर: 4,5,11,12,18,19 डिसेंबर: 2,3,9,10,16,17 जानेवारी: 6,7,13,14,20,21 फेब्रुवारी: 3,4,10,11.
  - कृषि अधिष्ठान सोडून सर्व कृषि शिक्षणक्रम: ऑगस्ट: 1,5,6,12,13,19,20 सप्टेंबर: 3,9,10,16,17,23 ऑक्टोबर: 7,8,14,15,28,29 नोव्हेंबर: 4,5,11,12,18,19 डिसेंबर: 2,3,9,10,16,17 जानेवारी: 6,7,13,14,20,21.
- अंतर्गत परीक्षा तारखा:
  - कृषि अधिष्ठान शिक्षणक्रम: 16 सप्टेंबर 2017, 5 नोव्हेंबर 2017, 17 डिसेंबर 2017 आणि 11 फेब्रुवारी 2018. (सकाळी: रेग्युलर, दुपारी: रिपीटर परीक्षा)
  - कृषि अधिष्ठान सोडून सर्व कृषि शिक्षणक्रम: 9 सप्टेंबर 2017, 5 नोव्हेंबर 2017, 10 डिसेंबर 2017 आणि 21 जानेवारी 2018. (सकाळी: रेग्युलर परीक्षा, दुपारी: रिपीटर परीक्षा)
- अंतिम प्रात्यक्षिक परीक्षा (अभ्यासकेंद्रावर) कालावधी: 20 ते 28 फेब्रुवारी 2018
- अंतिम लेखी परीक्षा (परीक्षा केंद्रावर) कालावधी: 1 ते 10 मार्च 2018

4. कृषि विज्ञान व उद्यानविद्या पदवी शिक्षणक्रम महत्त्वाच्या तारखा

- विद्यार्थ्यांनी पदवी प्रवेश परीक्षा (CET) अर्ज भरण्याचा कालावधी: 1 ते 15 जून 2017
- कृषि विज्ञान/उद्यानविद्या पदवी प्रवेश परीक्षा दिनांक: रविवार, 2 जुलै 2017
- पदवी प्रवेश परीक्षा निकाल कालावधी: 10 जुलै 2017
- पदवी शिक्षणक्रम प्रवेशाचा अंतिम कालावधी: 10 ते 20 जुलै 2017
- पदवी प्रकल्प अहवाल संपर्कसत्र तारखा: 7 ऑगस्ट 2017, 4 सप्टेंबर 2017 आणि 9 ऑक्टोबर 2017
- विद्यार्थ्यांनी पदवी प्रकल्प अहवाल सादर करण्याचा कालावधी (1 प्रतीत): 1 ते 15 मार्च 2018
- पदवी प्रकल्प मूल्यमापन आणि तोंडी परीक्षा (VivaVoce) कालावधी: 10 ते 17 एप्रिल 2018
- अंतिम पदवी प्रकल्प विद्यापीठास 4 प्रतीत सादर करण्याचा कालावधी: 1 ते 30 जून 2018

5. मुक्त कृषि शिक्षण केंद्रांनी विद्यापीठास अहवाल पाठविण्यासाठी महत्त्वाच्या तारखा

- मुक्त कृषि शिक्षण केंद्र वार्षिक खर्चाचा प्रपत्रासह अहवाल (Annual Statement of Expenditure) पाठविण्याचा दिनांक: 30 जून 2018
(वरील अहवाल, मा. संचालक, कृषि विज्ञान विद्याशाखा, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक-422 222 यांचे नावे पाठवावा.)

2. कृषि शिक्षणक्रमनिहाय कृषि शिक्षण केंद्र मान्यता सूची

School of Agricultural Sciences

Program wise Authorization to Agriculture Education Centers: 2017

Program Allowed: YES, Program Not Allowed: NO

Sr. No.	Center Code	Name of Agriculture Education Center	Center Grade	Admission Authorization for Academic Programs										
				C1D	T12	T20	T14	P18	T15	T16	T17	T19	T18	
1. Amravati Region														
1	1244A	Krishi Vigyan Kendra, Durgapur-Badnera.	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	
2	12125	Shivaji College of Agriculture, Amravati	A	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
3	12126	Shivaji College of Horticulture, Amravati	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
4	1381A	Samartha College of Agriculture, Deulgaon Raja.	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	
5	1326A	Ganpatrao Ingle College of Agriculture, Jalgaon-Jamod	B	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	
6	1359A	Vivekanand College of Agriculture, Hivara Ashram	B	YES	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
7	12127	Rajabhau Deshmukh College of Agriculture, Tiwasa,	C	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
8	1380A	Rajendra Gode College of Agriculture, Buldhana	C	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
9	1471A	Marutrao Wadaphale College of Agriculture, Yeovatmal	C	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
2. Aurangabad Region														
10	2233A	KSK Kaku College of Agriculture, Nagar Road, Beed	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	
11	2302A	Krishi Vigyan Kendra, Kharpudi, Jalna	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
12	21153	CSMSS College of Agriculture, Aurangabad	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	
13	21207	M.G.M. College of Agriculture, Aurangabad	A	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
14	2183A	College of Agriculture, Gewarai-Tanda, Aurangabad	B	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
15	21154	College of Agriculture, Kharpudi, Jalna	B	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
16	2249A	CSPA College of Agriculture, Ashti, Beed	C	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
17	2266A	Aditya College of Agriculture, Beed	D	NO	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
3. Mumbai Region														
18	3218A	Krishi Vigya Kendra, BSKKV, Roha, Raigad	A	NO	YES	NO	NO	NO	YES	YES	YES	YES	YES	
19	3512A	Krishi Vigyan Kendra, Kosbad Hill, Palghar	A	NO	NO	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	
20	3290A	College of Agriculture, Achaloli, Mahad, Raigad	B	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
21	32139	College of Agriculture, Saralgaon, Thane	B	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
4. Nagpur Region														
22	4278A	Anand Niketan College of Agriculture, Warora.	A	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
23	4409A	Government College of Agriculture, Nagpur	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	
5. Nashik Region														
24	5105A	Krishi Vigyan Kendra, Dahegaon, Ahmednagar	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
25	5412A	M.S.College of Horticulture, Malegaon, Nashik	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	
26	5416A	Krishi Vigyan Kendra, YCMOU, Nashik	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	
27	5510A	Krishi Vigyan Kendra, Kolda, Nandurbar	A	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
28	5511A	College of Agriculture, Shahada, Nandurbar	A	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
29	5325A	Krishi Vigyan Kendra, Pal, Jalgaon	B	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
30	51146	College of Agriculture, Sonai, Ahmednagar	B	NO	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	
31	51147	Sadguru College of Agriculture, Mirajgaon, Ahmednagar	B	YES	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
32	54392	College of Agriculture, Babhulgaon, Nashik	B	YES	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
33	5189A	Shramshakti College of Agriculture, Maldad.	C	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
34	53142	Navalbhou College of Agriculture, Amalner, Jalgaon	D	NO	NO	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
6. Pune Region														
35	6222A	College of Agri-business Management, Narayangaon.	A	NO	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	
36	6407A	Shivajiraje College of Agriculture, Phaltan, Satara	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
37	6461A	Dadaso Mokashi College of Agriculture, Rajamachi, Satara	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
38	6517A	Krishi Vigyan Kendra, Khed, Solapur	A	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
39	62341	College of Agriculture, Baramati, Pune	A	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
40	65106	Ratnai College of Agriculture, Akhuj, Solapur	A	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
41	6587A	Lokmangal College of Agriculture, Wadala, Solapur	B	NO	YES	NO	NO	NO	YES	YES	YES	YES	YES	
42	6211A	BAIF Development Research Foundation, Uruli-Kanchan.	C	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
43	6455A	Krishna College of Agriculture, Rethare Bk. Satara	C	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
7. Kolhapur Region														
44	7156A	Krishi Vigyan Kendra, Talasande, Kolhapur	A	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
45	71191	D.Y.Patil College of Agriculture, Talasande, Kolhapur	A	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
46	7286A	Mohanrao Kadam College of Agriculture, Kadegaon.	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
47	7287A	Shahu College of Agri-business Management, Sangli	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
48	7358A	Govindrao Nikam College of Agriculture, Mandki-Palwan.	A	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
49	7383A	Sharad Pawar College of Agriculture, Kharavate-Dahiwali.	A	NO	NO	NO	NO	NO	YES	YES	YES	YES	YES	
50	7446A	Chatrapati Shivaji College of Agriculture, Oras, Sindudurg.	B	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	
51	7458A	Rajaram Marathe College of Agriculture, Phonda Ghat.	C	NO	YES	NO	NO	NO	YES	YES	YES	YES	YES	

Sr. No.	Center Code	Name of Agriculture Education Center	Center Grade	Admission Authorization for Academic Programs										
				C1D	T12	T20	T14	P18	T15	T16	T17	T19	T18	
8. Nanded Region														
52	84112	Manjra Krishi Vigyan Kendra, Latur	A	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
53	8708A	Krishi Vigyan Kendra, Jintur Road, Parbhani	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
54	8806A	Krishi Vigyan Kendra, Tondapur, Hingoli	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
55	85209	Krishi Vigyan Kendra, Sagroli, Nanded	A	YES	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
56	8570A	College of Agriculture, Naigaon Bz. Nanded	B	NO	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
57	8827A	College of Agriculture, Tondapur, Hingoli	B	NO	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES	YES
58	85198	NSB College of Agriculture, Markhel, Nanded	B	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
59	8481A	College of Agriculture, Udgir, Latur.	C	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
60	8760A	Rajiv Gandhi College of Agriculture, Parabhani	C	NO	YES	YES	YES	YES	YES	NO	NO	NO	YES	YES
		Number of Centers Authorized:		21	56	56	56	56	18	18	18	18	60	
		Number of Admission Capacity: 18940		1260	3360	3360	3360	3360	1080	1080	1080	1080	1000	

1. C1D: Certificate in Gardening/Mali Training	6. T15: Diploma in Fruit Production
2. T12: Foundation in Agricultural Sciences	7. T16: Diploma in Vegetable Production
3. T20: Diploma in Horticulture	8. T17: Diploma in Agriculture & Landscape Gardening
4. T14: Diploma in Agribusiness Management	9. T19: B.Sc. (Agriculture) Program
5. P18: Diploma in Agro-Journalism	10. T18: B.Sc. (Horticulture) Program

3. उपलब्ध कृषि शिक्षणक्रम

प्रमाणपत्र शिक्षणक्रम

1. माळी प्रशिक्षण प्रमाणपत्र : Certificate in Gardening (Program Code : C1D)
2. कृषि अधिष्ठान अभ्यासक्रम : Foundation in Agriculture (Program Code : T12)

कृषि पदविका शिक्षणक्रम

1. उद्यानविद्या पदविका : Diploma in Horticulture (Program Code : T20)
2. कृषिव्यवसाय व्यवस्थापन पदविका : Diploma in Agri-Business Mngt. (Program Code : T14)
3. कृषि पत्रकारिता पदविका : Diploma in Agro-Journalism (Program Code : P18)

उद्यानविद्या पदविका शिक्षणक्रम

1. फळबागा उत्पादन पदविका : Diploma in Fruit Production (Program Code : T15)
2. भाजीपाला उत्पादन पदविका: Diploma in Vegetable Production (Program Code : T16)
3. फुलशेती व प्रांगणउद्यान पदविका: Diploma in Floriculture and Landscape Gardening (Program Code : T17)

पदवी शिक्षणक्रम

1. कृषिविज्ञान पदवी : Bachelor of Science in Agriculture - B.Sc. (Agri.) (Program Code : T19)
2. उद्यानविद्या पदवी : Bachelor of Science in Horticulture - B.Sc. (Horti.) (Program Code : T18)

1. माळी प्रशिक्षण प्रमाणपत्र शिक्षणक्रम (C1D)

- AGR-101 : बागकामाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती
 AGR-102 : फळे, भाजीपाला व फुलझाडांची लागवड
 AGR-103 : रोपवाटिका व्यवस्थापन
 AGR-104 : प्रांगण उद्यान

2. उद्यानविद्या पदविका शिक्षणक्रम

प्रथम वर्ष : कृषि-अधिष्ठान (T12)

- AGR-201 : मृदशास्त्राची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती
 AGR-202 : वनस्पतिवाढीची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती
 AGR-203 : पीक संरक्षणाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती
 AGR-204 : पीक उत्पादनाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

द्वितीय वर्ष : उद्यानविद्या पदविका (T20)

AGR-225 : उद्यानविद्या मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-226 : फळे, भाजीपाला व फुलांचे उत्पादन

AGR-227 : रोपवाटीका व्यवस्थापन

AGR-228 : प्रांगण उद्यान विकास

---

3. कृषिव्यवसाय व्यवस्थापन पदविका शिक्षणक्रम

प्रथम वर्ष : कृषि-अधिष्ठान (T12)

AGR-201 : मृदशास्त्राची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-202 : वनस्पतिवाढीची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-203 : पीक संरक्षणाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-204 : पीक उत्पादनाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

द्वितीय वर्ष : कृषिव्यवसाय व्यवस्थापन (T14)

AGR-217 : कृषिव्यवसाय व्यवस्थापनाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-218 : कृषिव्यवसाय व्यवस्थापन : भाग I

AGR-219 : कृषिव्यवसाय व्यवस्थापन : भाग II

AGR-220 : कृषिव्यवसाय संज्ञापनाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

---

4. कृषि-पत्रकारिता पदविका शिक्षणक्रम

प्रथम वर्ष : कृषि-अधिष्ठान (T12)

AGR-201 : मृदशास्त्राची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-202 : वनस्पतिवाढीची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-203 : पीक संरक्षणाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-204 : पीक उत्पादनाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

द्वितीय वर्ष : कृषि-पत्रकारिता (P18)

AGR-221 : कृषि-पत्रकारितेची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-222 : कृषि संज्ञापन आणि पत्रकारिता

AGR-223 : आधुनिक पत्रकारिता : ओळख आणि कार्यपद्धती

AGR-224 : कृषिपूरक उद्योग

---

5. फळबागा उत्पादन पदविका शिक्षणक्रम

प्रथम वर्ष : कृषि-अधिष्ठान (T12)

AGR-201 : मृदशास्त्राची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-202 : वनस्पतिवाढीची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-203 : पीक संरक्षणाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-204 : पीक उत्पादनाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

द्वितीय वर्ष : फळबागा उत्पादन (T15)

AGR-205 : फळबागा लागवडीची मूलतत्त्वे व कार्यपद्धती

AGR-206 : फळांचे व्यापारी उत्पादन : भाग I

AGR-207 : फळांचे व्यापारी उत्पादन : भाग II

AGR-208 : फळांची काढणी, हाताळणी व विक्रीव्यवस्था

---

6. भाजीपाला उत्पादन पदविका शिक्षणक्रम

प्रथम वर्ष : कृषि-अधिष्ठान (T12)

AGR-201 : मृदशास्त्राची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-202 : वनस्पतिवाढीची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती

AGR-203 : पीक संरक्षणाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती
AGR-204 : पीक उत्पादनाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती
द्वितीय वर्ष : भाजीपाला उत्पादन (T16)
AGR-209 : भाजीपाला लागवडीची मूलतत्त्वे व कार्यपद्धती
AGR-210 : भाजीपाल्याचे व्यापारी उत्पादन : भाग I
AGR-211 : भाजीपाल्याचे व्यापारी उत्पादन : भाग II
AGR-212 : भाजीपाल्याची काढणी, हाताळणी व विक्रीव्यवस्था

---

7. फुलशेती व प्रांगणउद्यान पदविका शिक्षणक्रम

प्रथम वर्ष : कृषि-अधिष्ठान (T12)
AGR-201 : मृदशास्त्राची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती
AGR-202 : वनस्पतिवादीची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती
AGR-203 : पीक संरक्षणाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती
AGR-204 : पीक उत्पादनाची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती
द्वितीय वर्ष : फुलशेती व प्रांगणउद्यान (T17)
AGR-213 : फुलशेतीची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती
AGR-214 : फुलांचे व्यापारी उत्पादन : भाग I
AGR-215 : फुलांचे व्यापारी उत्पादन : भाग II
AGR-216 : फुलांची काढणी, हाताळणी आणि प्रांगणउद्यान

---

8. पर्यावरणशास्त्र (Environmental Studies) अभ्यासक्रम

मुक्त विद्यापीठामार्फत पर्यावरणशास्त्र हा 4 श्रेयाकांचा ऑडीट/बिना श्रेयांक अभ्यासक्रम म्हणून पदवी शिक्षणक्रमाच्या अंतिम वर्षामध्ये पदवी प्रकल्प अहवालासोबत अनिवार्य करण्यात आलेला आहे. सदर अभ्यासक्रम पदवी पूर्ण करणाऱ्या सर्व विद्यार्थ्यांसाठी अनिवार्य आहे. पर्यावरणशास्त्र विषयाला केवळ समाधानकारक/असमाधानकारक/श्रेणी देण्यात येईल. मात्र प्रत्येक विद्यार्थ्याला किमान C श्रेणी मिळणे आवश्यक आहे.

---

9. इतर विद्याशाखेतील अभ्यासक्रम/शिक्षणक्रम

मुक्त विद्यापीठामार्फत Choice Based Credit System (CBCS) राबविण्यात येत आहे. कृषि शिक्षणक्रमाचे विद्यार्थी दुसऱ्या विद्याशाखेतील एखादा अभ्यासक्रम ऑडीट/बिना श्रेयांक अभ्यासक्रम म्हणून निवडू शकतो. अशा अभ्यासक्रमांचा अभ्यास सदर विद्यार्थी स्वतः करून परीक्षा देऊ शकतो. अशा शिक्षणक्रमासाठी केवळ समाधानकारक / असमाधानकारक / श्रेणी देण्यात येईल आणि या श्रेणीचा त्याने निवडलेल्या शिक्षणक्रमाच्या एकूण गुणांवर परिणाम होणार नाही. CBCS यामध्ये पुढील अभ्यासक्रम आपल्याला निवडता येतील. (1) संवाद कौशल्ये, (2) मूल्य शिक्षण, (3) सायबर सिक्युरिटी, (4) माहिती व संज्ञापन तंत्रज्ञान, (5) ऑफीस ऑटोमेशन, (6) योगा.

---

4. कृषि शिक्षणक्रम प्रवेशासाठी शैक्षणिक पात्रता, प्रवेश क्षमता व कालावधी

कृषि शिक्षणक्रमाच्या प्रवेशासाठी खालीलप्रमाणे प्रवेश पात्रता परीक्षेतील प्राप्त गुण विचारात घेऊन गुणवत्ता याद्या तयार करण्यात येतील.

1. **माळी प्रशिक्षण प्रमाणपत्र शिक्षणक्रम** : इयत्ता 10 वी पास/नापास परीक्षेतील शेकडा गुण.
2. **कृषि अधिष्ठान शिक्षणक्रम** : इयत्ता 12 वी पास/नापास परीक्षेतील शेकडा गुण किंवा माळी प्रशिक्षण प्रमाणपत्र परीक्षेतील शेकडा गुण. किंवा महाराष्ट्र शासनाने मान्यता दिलेल्या 12वी समकक्ष शिक्षणक्रमातील शेकडा गुण.
3. **उद्यानविद्या पदविका/कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन पदविका/कृषि पत्रकारिता पदविका/फळबागा उत्पादन पदविका/भाजीपाला उत्पादन पदविका/फुलशेती व प्रांगण उद्यान पदविका शिक्षणक्रम** : मुक्त विद्यापीठाच्या कृषि अधिष्ठान परीक्षेतील शेकडा गुण किंवा कृषि विद्यापीठाच्या कृषि पदविका किंवा समकक्ष पदवी परीक्षेतील शेकडा गुण.

4. कृषि विज्ञान पदवी आणि उद्यान विद्या पदवी शिक्षणक्रम : मुक्त विद्यापीठामार्फत आयोजित केलेल्या पदवी प्रवेश परीक्षेत एकूण 200 गुणांपैकी किमान 100 गुण प्राप्त केलेल्या विद्यार्थ्यांना कृषि विज्ञान पदवी आणि उद्यानविद्या पदवीसाठी प्रवेश देण्यात येईल.
5. पदविका प्रवेशासाठी ATKT : पदविका शिक्षणक्रमास प्रवेश घेताना कृषि अधिष्ठान शिक्षणक्रम पूर्ण असणे आवश्यक आहे. (ATKT लागू नाही).

कृषि शिक्षणक्रम प्रवेश क्षमता व कालावधी

अ.क्र.	कृषि शिक्षणक्रम	एका केंद्रावरील प्रवेश क्षमता	शिक्षणक्रम कालावधी	माध्यम
1.	माळी प्रशिक्षण प्रमाणपत्र शिक्षणक्रम	60	1 वर्ष	मराठी
2.	कृषि अधिष्ठान अभ्यासक्रम (सर्व पदविका प्रथम वर्ष)	60	1 वर्ष	मराठी
3.	उद्यानविद्या पदविका शिक्षणक्रम	60	2 वर्ष	मराठी
4.	कृषिव्यवसाय व्यवस्थापन पदविका शिक्षणक्रम	60	2 वर्ष	मराठी
5.	कृषि पत्रकारिता पदविका शिक्षणक्रम	60	2 वर्ष	मराठी
6.	फळबागा उत्पादन पदविका शिक्षणक्रम	60	2 वर्ष	मराठी
7.	भाजीपाला उत्पादन पदविका शिक्षणक्रम	60	2 वर्ष	मराठी
8.	फुलशेती व प्रांगणउद्यान पदविका शिक्षणक्रम	60	2 वर्ष	मराठी
9.	कृषिविज्ञान + उद्यानविद्या पदवी	60	5 वर्ष	मराठी

सूचना : प्रत्येक 1 वर्षाचा शिक्षणक्रम कमाल 5 वर्षांमध्ये पूर्ण करता येईल. मात्र सदर शिक्षणक्रम कमाल 5 वर्षांत पूर्ण न केल्यास सदर शिक्षणक्रमास नव्याने प्रवेश घ्यावा लागेल.

● शिक्षणक्रम वार्षिक शुल्क

मुक्त विद्यापीठाच्या सर्व कृषि शिक्षणक्रमांचे शुल्क हे प्रती अभ्यासक्रमासाठी रु.1500 आणि प्रती शिक्षणक्रमासाठी रु.6000 याप्रमाणात निश्चित करण्यात आले आहे.

अ.क्र.	शिक्षणक्रमाचे नाव	शिक्षणक्रम शुल्क (रु.)	विद्यापीठाचा हिस्सा (रु.)	शिक्षणकेंद्रांचा हिस्सा (रु.)
1.	माळी प्रशिक्षण प्रमाणपत्र शिक्षणक्रम	6000	3000	3000
2.	कृषि अधिष्ठान अभ्यासक्रम	6000	3000	3000
3.	उद्यानविद्या पदविका शिक्षणक्रम	6000	3000	3000
4.	कृषिव्यवसाय व्यवस्थापन पदविका शिक्षणक्रम	6000	3000	3000
5.	कृषि पत्रकारिता पदविका शिक्षणक्रम	6000	3000	3000
6.	फळबागा उत्पादन पदविका शिक्षणक्रम	6000	3000	3000
7.	भाजीपाला उत्पादन पदविका शिक्षणक्रम	6000	3000	3000
8.	फुलशेती व प्रांगणउद्यान पदविका शिक्षणक्रम	6000	3000	3000
9.	कृषिविज्ञान/उद्यानविद्या पदवी शिक्षणक्रम	6000	3000	3000

कृषि शिक्षणक्रम शुल्क विवरण तक्ता

अ.क्र.	खर्चाचे शीर्षक	प्रमाणपत्र शिक्षणक्रम	पदविका शिक्षणक्रम	पदवी शिक्षणक्रम
(A)	मुक्त विद्यापीठ हिस्सा	3000	3000	3000
1.	शिक्षणक्रम नोंदणी शुल्क	100	100	100
2.	शैक्षणिक शुल्क	1000	1000	1000
2.	इतर फी	150	150	150
4.	परीक्षा/मूल्यमापन व प्रमाणपत्र	1000	1000	1000
5.	विद्याशाखा विकसन व परिरक्षण	750	750	750

अ.क्र.	खर्चाचे शीर्षक	प्रमाणपत्र शिक्षणक्रम	पदविका शिक्षणक्रम	पदवी शिक्षणक्रम
(B)	कृषि शिक्षणकेंद्र हिस्सा	3000	3000	3000
1.	शिक्षणकेंद्र प्रमुख मानधन	130	130	130
2.	शिक्षणकेंद्र संयोजन व मानधन	130	130	130
3.	शिक्षणकेंद्र लेखापाल मानधन	100	100	100
4.	शिक्षणकेंद्र सहाय्यक मानधन	80	80	80
5.	शिक्षणकेंद्र शिपाई मानधन	60	60	60
6.	मार्गदर्शक प्राध्यापक मानधन	1000	1000	1000
7.	कृषि शिक्षणकेंद्र परिचलन व विकसन	1500	1500	1500
	एकूण	6000	6000	6000

टिप: मार्गदर्शक प्राध्यापकांच्या मानधनामध्ये अंतर्गत परीक्षा घेणे, उत्तरपत्रिका तपासणे आणि निकाल तयार करणे इत्यादी कामांचा समावेश आहे.

5. कृषि शिक्षणक्रम प्रवेश सूचना व आरक्षण

कृषि विज्ञान विद्याशाखेतील सर्व कृषि शिक्षणक्रमांना महाराष्ट्र शासनाच्या आरक्षण धोरणानुसार गुणानुक्रमानुसार खालील तक्त्यामध्ये दिल्याप्रमाणे प्रत्येक कृषि शिक्षणक्रमासाठी एकूण 60 विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात येतात.

अ. क्र.	सामाजिक आरक्षण वर्ग	शासनमान्य आरक्षण (%)	एकूण प्रवेश संख्या
1.	अनुसूचित जाती : Scheduled Caste (SC)	13.00	08
2.	अनुसूचित जमाती : Scheduled Tribe (ST)	07.00	04
3.	विमुक्त जाती : Vimukta Jati (VJ-A)	03.00	02
4.	भटक्या जमाती : Nomadic Tribe (NT-B)	02.50	02
5.	भटक्या जमाती : Nomadic Tribe (NT-C)	03.50	02
6.	भटक्या जमाती : Nomadic Tribe (NT-D)	02.00	01
7.	इतर मागासवर्ग : Other Backward Class (OBC)	19.00	11
8.	सर्वसाधारण वर्ग : General (Open)	50.00	30
		100.00	60

वरील आरक्षणाशिवाय वरील सर्व आरक्षण वर्गांमध्ये पुढील आरक्षण समांतर पद्धतीने सम प्रमाणात समाविष्ट करण्यात येईल.

अ. क्र.	समांतर आरक्षण वर्ग	शासनमान्य आरक्षण (%)	एकूण प्रवेश संख्या
1.	महिला : Women	30	18
2.	प्रकल्प बाधित व्यक्ती : Project Affected Person (PAP)	04	02
3.	अपंग व्यक्ती : Physically Handicapped (PH)	03	02
4.	स्वातंत्र्य सैनिकांची मुले : Freedom Fighter (FF)	02	01
5.	आजी/माजी सैनिकांची मुले : Defence Person (DP)	02	01

कृषि शिक्षणक्रमाच्या प्रवेशासाठी प्रवेश क्षमता विभागणी तक्ता

Total Seats	60				Program	Certificate & Diplomas			
Category	%	General	Female	PAP	FF	DP	PH	Total	
% Reservation		59.00	30.00	4.00	2.00	2.00	3.00	100.00	
Seats As Per%		35.40	18.00	2.40	1.20	1.20	1.80	60.00	
SC	13.00	4.60	2.34	0.31	0.16	0.16	0.23	7.80	
ST	7.00	2.48	1.26	0.17	0.08	0.08	0.13	4.20	
VJ-A	3.00	1.06	0.54	0.07	0.04	0.04	0.05	1.80	

Total Seats	60				Program	Certificate & Diplomas		
Category	%	General	Female	PAP	FF	DP	PH	Total
NT-B	2.50	0.89	0.45	0.06	0.03	0.03	0.05	1.50
NT-C	3.50	1.24	0.63	0.08	0.04	0.04	0.06	2.10
NT-D	2.00	0.71	0.36	0.05	0.02	0.02	0.04	1.20
OBC	19.00	6.73	3.42	0.46	0.23	0.23	0.34	11.40
Open	50.00	17.70	9.00	1.20	0.60	0.60	0.90	30.00
Total Seats	100.00	35.40	18.00	2.40	1.20	1.20	1.80	60.00

PH = Physically Handicapped Person, FF= Freedom Fighter, DP= Defense Personnel, PAP= Project Affected Person.

● कृषि शिक्षणक्रम प्रवेशासाठी सूचना:

- सर्व कृषि शिक्षणक्रमांच्या प्रवेशासाठी आपणास हवा असलेला प्रथम प्रवेश अर्ज (Pre-Admission Form) मुक्त कृषि शिक्षण केंद्रावर विनाशुल्क उपलब्ध आहे. सदर प्रथम प्रवेश अर्ज भरून त्यासोबत आपण निवडलेल्या शिक्षणक्रमाच्या प्रवेशासाठी जन्म दाखला, पात्रता परीक्षा गुणपत्रक, जात आरक्षण प्रमाणपत्र, अन्य समांतर आरक्षण प्रमाणपत्र, आर्थिक अडवत उत्पन्न गट प्रमाणपत्र (Non Creamy Layer Certificate) (तीन वर्षांच्या आतील) या कागदपत्रांच्या साक्षात्कृत सत्यप्रती (Attested Copies) जोडून मुक्त कृषि शिक्षण केंद्रावर ऑनलाईन पद्धतीने प्रवेश अर्ज भरण्यात यावा.
- प्रवेशाची गुणवत्ता यादी जाहीर झाल्यानंतर दिलेल्या मुदतीमध्ये रितसर प्रवेश अर्ज (Admission Form) आणि प्रवेश शुल्क भरून आपला प्रवेश निश्चित करून घेणे बंधनकारक आहे.
- सामाजिक मागास संवर्गात असूनही जातीचे प्रमाणपत्र अथवा समांतर आरक्षण प्रमाणपत्र सादर करू न शकणाऱ्या विद्यार्थ्यांना गुणवत्ता यादी तयार करताना सर्वसाधारण (Open) संवर्गात धरून प्रवेश देण्यात येतो.
- अनुसूचित जाती (SC) आणि अनुसूचित जमाती (ST) या विद्यार्थ्यांशिवाय इतर सर्व मागास संवर्गातील विद्यार्थ्यांनी आर्थिक अडवत उत्पन्नगट प्रमाणपत्र (Non Creamy Layer Certificate) प्रथम प्रवेश अर्जासोबत न जोडल्यास त्यांना सर्वसाधारण (Open) संवर्गात धरून प्रवेश देण्यात येतो.
- विशेष मागासवर्गातील (Special Backward Class : SBC) विद्यार्थ्यांना 2% म्हणजेच 1 जागेवर गुणवत्ता यादीमधील इतर मागास वर्गामध्ये शिल्लक राहिलेल्या जागेवर प्रतीक्षा यादी (Waiting List) च्या वेळी प्रवेश देण्यात येतो.
- एखाद्या कृषि शिक्षणक्रमासाठी प्राप्त झालेल्या एकूण प्रथम प्रवेश अर्जांची (Pre-Admission Form) संख्या 60 पेक्षा कमी असल्यास गुणवत्ता यादी तयार न करता सर्व विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्यात येतो.
- विद्यार्थ्यांना एकापेक्षा जास्त शिक्षणक्रमांसाठी आणि एका पेक्षा जास्त कृषि शिक्षण केंद्रांवर प्रथम प्रवेश अर्ज (Pre-Admission Form) भरता येतो. मात्र गुणवत्ता यादी जाहीर झाल्यानंतर कोणत्याही एकाच कृषि शिक्षणक्रमास आणि एकाच कृषि शिक्षण केंद्रावर प्रवेश अर्ज (Admission Form) भरता येतो.
- प्रवेशासाठी विद्यार्थ्यांची गुणवत्ता यादी जाहीर झाल्यानंतर पहिल्या गुणवत्ता यादीनुसार (Merit List Admission Round) दिलेल्या मुदतीमध्ये गुणवत्ता यादीनुसार प्रवेश देण्यात येईल. गुणवत्ता यादी संपल्यानंतर प्रतीक्षा यादीतील (Waiting List Admission Round) विद्यार्थ्यांना गुणवत्तेनुसार प्रवेश देण्यात येईल आणि त्यानंतर शिल्लक राहिलेल्या जागांवर प्रथम येणारास प्रथम प्रवेश देण्यात येईल.

6. कृषि शिक्षणक्रम मूल्यमापन पद्धती

मुक्त विद्यापीठामार्फत 10 बिंदू श्रेणी पद्धती (10 Point Grading System) राबविण्यात येत आहे. आपण निवडलेल्या शिक्षणक्रमाचे अंतर्गत मूल्यमापन आणि अंतिम मूल्यमापन अशा दोन भागात मूल्यमापन करण्यात येते.

1. अंतर्गत मूल्यमापन

अंतर्गत मूल्यमापनामध्ये मुक्त कृषि शिक्षण केंद्रामार्फत प्रत्येक विषयासाठी 20 गुणांची लेखी परीक्षा आणि 20 गुणांची प्रात्यक्षिक परीक्षा संपर्कसत्र वेळापत्रकामध्ये दिलेल्या दिनांकास आयोजित करण्यात येते. 20 गुणांच्या लेखी परीक्षेसाठी 20 वस्तुनिष्ठ प्रश्न (MCQ) विचारले जातात.

20 गुणांच्या प्रात्यक्षिक परीक्षेमध्ये, 10 गुणांसाठी दिलेल्या प्रयोगांची कार्यपद्धती लिहून प्रयोग करून दाखविणे आणि 10 गुण दिलेल्या 10 नमुन्यांबाबत विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे देण्यासाठी आहेत.

अंतर्गत लेखी परीक्षेसाठी अर्धा तास आणि अंतर्गत प्रात्यक्षिक परीक्षेसाठी दोन तास वेळ दिला जातो.

2. अंतिम मूल्यमापन

अंतिम मूल्यमापनामध्ये मुक्त विद्यापीठामार्फत प्रत्येक विषयासाठी 80 गुणांची लेखी परीक्षा आणि 80 गुणांची प्रात्यक्षिक परीक्षा परीक्षार्थींकरिता आयोजित करण्यात येते. 80 गुणांच्या लेखी परीक्षेसाठी प्रत्येकी 5 गुणांचे 16 प्रश्न विचारले जातात.

80 गुणांच्या प्रात्यक्षिक परीक्षेमध्ये, 30 गुण दिलेल्या दोन प्रयोगांची कार्यपद्धती लिहून प्रयोग करून दाखविणे, 30 गुण दिलेल्या 15 नमुन्यांबाबत विचारलेल्या प्रश्नांसाठी, 10 गुणांची तोंडी परीक्षा आणि 10 गुण कार्यपुस्तिकेला आहेत.

अंतिम लेखी परीक्षेसाठी आणि अंतिम प्रात्यक्षिक परीक्षेसाठी प्रत्येकी तीन तास वेळ दिला जातो.

टीप : कोणताही कृषि शिक्षणक्रम यशस्वीरित्या पूर्ण करून प्रमाणपत्र मिळविण्यासाठी विद्यार्थ्यांने प्रत्येक अभ्यासक्रमाची लेखी परीक्षा आणि प्रात्यक्षिक परीक्षांमध्ये स्वतंत्रपणे किमान 50 टक्के गुण मिळविणे आवश्यक आहे.

गुणांनुसार श्रेणीविवरण तक्ता

गुण (%)	श्रेणी	श्रेणी भार	श्रेणी वर्णन
75 पेक्षा जास्त	O	10	प्राविण्यासह प्रथम श्रेणी
70 ते 74.99	A+	9	उच्च प्रथम श्रेणी
65 ते 69.99	A	8	प्रथम श्रेणी
60 ते 64.99	B+	7	उच्च द्वितीय श्रेणी
55 ते 59.99	B	6	द्वितीय श्रेणी
50 ते 54.99	C	5	उत्तीर्ण श्रेणी
50 पेक्षा कमी	F	0	अनुत्तीर्ण

7. कृषिविज्ञान व उद्यानविद्या पदवी प्रवेश परीक्षा पात्रता व स्वरूप

- **कृषि विज्ञान पदवी :** ज्या विद्यार्थ्यांनी मुक्त विद्यापीठाचे उद्यानविद्या पदविका, कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन पदविका आणि कृषि पत्रकारिता पदविका शिक्षणक्रम यशस्वीरित्या उत्तीर्ण केलेले आहेत असे विद्यार्थी कृषिविज्ञान पदवी प्रवेश परीक्षेसाठी पात्र आहेत.
- **उद्यानविद्या पदवी :** ज्या विद्यार्थ्यांनी मुक्त विद्यापीठाचे फळबागा उत्पादन पदविका, भाजीपाला उत्पादन पदविका, आणि फुलशेती व प्रांगणउद्यान पदविका शिक्षणक्रम यशस्वीरित्या उत्तीर्ण केलेले आहेत असे विद्यार्थी उद्यानविद्या पदवी प्रवेश परीक्षेसाठी पात्र आहेत.
- **पदवी प्रवेश परीक्षेचे स्वरूप :** कृषिविज्ञान पदवी व उद्यानविद्या पदवी शिक्षणक्रमाच्या प्रवेशासाठी स्वतंत्रपणे 1.5 तासांची आणि 200 गुणांची वस्तुनिष्ठ स्वरूपाची प्रवेश परीक्षा (CET) घेण्यात येते. यामध्ये एकूण 4 विभाग असून प्रत्येक विभागासाठी 50 गुण आहेत.
- **कृषिविज्ञान पदवी प्रवेश परीक्षा गुणविभागणी तक्ता**

अभ्यासक्रम संकेतांक	अभ्यासक्रम/विभाग	कमाल गुण
AGR 201-204	कृषि अधिष्ठान	50
AGR 225-228	उद्यानविद्या पदविका	50
AGR 217-220	कृषि व्यवसाय व्यवस्थापन पदविका	50
AGR 221-224	कृषि पत्रकारिता पदविका	50
	एकूण गुण	200

- **उद्यानविद्या पदवी प्रवेश परीक्षा गुणविभागणी तक्ता**

अभ्यासक्रम संकेतांक	अभ्यासक्रम/विभाग	कमाल गुण
AGR 201-204	कृषि अधिष्ठान	50
AGR 205-208	फळबागा उत्पादन पदविका	50

AGR 209-212	भाजीपाला उत्पादन पदविका	50
AGR 213-216	फुलशेती व प्रांगणउद्यान पदविका	50
	एकूण गुण	200

पदवी प्रवेश परीक्षा गुणवत्ता यादी

1. कृषिविज्ञान पदवी व उद्यानविद्या पदवी प्रवेश परीक्षेत उत्तीर्ण होण्यासाठी एकूण 200 गुणांपैकी किमान एकूण एकत्रीत 100 गुण मिळविणे आवश्यक आहे. अशा प्रकारे पात्र झालेल्या विद्यार्थ्यांना पदवी शिक्षणक्रमास प्रवेश देण्यात येईल.
2. पदवी प्रवेश परीक्षेची ग्राह्यता (Validity) केवळ एका वर्षासाठी मर्यादित आहे. मात्र पदवी प्रवेश परीक्षा पास झाल्यानंतर घेतलेला शिक्षणक्रम प्रवेश हा पाच वर्षासाठी मान्य राहिल.

8. कृषिविज्ञान व उद्यानविद्या पदवी प्रवेश परीक्षा केंद्रे

कृषि विज्ञान पदवी आणि उद्यानविद्या पदवी प्रवेश परीक्षा ही विद्यापीठामार्फत ऑनलाईन घेण्यात येते. आपल्या परीक्षा हॉल तिकीटावर नमुद केलेल्या परीक्षा केंद्रावर आपण परीक्षा देण्यासाठी वेळेवर उपस्थित राहावे.

9. पदवी प्रकल्पासाठी मार्गदर्शक तज्ज्ञाची निवड

1. आपण कृषिविज्ञान पदवी अथवा उद्यानविद्या पदवी शिक्षणक्रमास प्रवेश घेतल्यानंतर आपण निवडलेल्या विषयावर प्रकल्प अहवाल तयार करण्यासाठी संबंधित तज्ज्ञता क्षेत्रामधील मार्गदर्शक तज्ज्ञाची निवड करावी.
2. आपण निवडलेला मार्गदर्शक तज्ज्ञ अथवा शिक्षक हा कृषि विज्ञानक्षेत्रातील कोणत्याही विषयातील/विद्याशाखेतील आणि आपण निवडलेल्या विषयातील तज्ज्ञ आणि किमान पदव्युत्तर पदवीधारक (**Post Graduate in Agricultural Sciences**) असावा. सदर तज्ज्ञास कृषि शिक्षण, संशोधन आणि कृषि विस्तार कामाचा किमान पाच वर्षांचा अनुभव असावा.
3. आपण निवडलेले मार्गदर्शक तज्ज्ञ शिक्षक हे कृषि महाविद्यालयात अथवा कृषि विद्यापीठामध्ये किमान सहायक प्राध्यापक (**Assistant Professor**) आणि त्यावरील पदावर कार्यरत असावेत. कृषि विज्ञान केंद्रात किमान विषय विशेषज्ञ (**Subject Matter Specialist**) आणि त्यावरील पदावर कार्यरत असावेत अथवा कोणत्याही कृषि शिक्षण व संशोधन आस्थापनांवर समकक्ष पदांवर कार्यरत अथवा निवृत्त असावेत.
4. उपरोक्त अ.क्र. 2 व 3 मध्ये दिलेली शैक्षणिक पात्रता आणि कार्यानुभव असलेल्या तज्ज्ञांना मुक्त विद्यापीठामार्फत कोणतीही लेखी मान्यता घेण्याची आवश्यकता नाही. मात्र एका मार्गदर्शक तज्ज्ञास एका शैक्षणिक वर्षामध्ये कमाल 5 विद्यार्थ्यांच्या पदवी प्रकल्पासाठी मार्गदर्शक तज्ज्ञ म्हणून काम करता येईल.
5. कृषि विज्ञान विद्याशाखेमध्ये कृषि विज्ञान (Agriculture), उद्यान विज्ञान (Horticulture), पशु विज्ञान (Animal Husbandry), दुग्धशास्त्र (Dairy Sciences), पशुवैद्यकीयशास्त्र (Veterinary Sciences), वनशास्त्र (Forestry), मत्स्य विज्ञान (Fisheries), कृषि जैवतंत्रज्ञान (Agro Bio-Technology), कृषि अभियांत्रिकी (Agricultural Engineering), गृहविज्ञान (Home Sciences) आणि तत्सम कृषि आधारीत (Allied and Applied Agricultural Sciences) शाखांचा समावेश होतो.

10. कृषिविज्ञान पदवी व उद्यानविद्या पदवी प्रकल्प अहवाल मूल्यमापन

आपण निवडलेल्या विषयावरील प्रकल्प अहवाल विद्यापीठाने दिलेल्या आराखड्यानुसार पूर्ण केल्यानंतर **सादर प्रकल्प अहवाल विद्यापीठास दिलेल्या मुदतीमध्ये सादर करावा**. आपल्या प्रकल्प अहवालाचे 200 गुणांसाठी पुढीलप्रमाणे मूल्यमापन करण्यात येते.

(A) प्रकल्प अहवाल मूल्यमापन (100 गुण)

क्र.	गुणदान बाब	कमाल गुण
1.	प्रकल्पासाठी निवडलेल्या विषयाचे महत्त्व	20
2.	प्रकल्पांतर्गत आशयाची मांडणी, माहितीची सखोलता	30
3.	प्रकल्प अहवालातील तक्ते, आलेख व छायाचित्रांची गुणवत्ता व मांडणी	30
4.	प्रकल्प अहवालाची सजावट, बांधणी व बाह्य स्वरूप	20
	एकूण गुण	100

(B) प्रकल्पावर आधारित तोंडी परीक्षा (100 गुण)

क्र.	गुणदान बाब	कमाल गुण
1.	निवडलेल्या विषयाच्या महत्त्वाबाबत समर्थन	20
2.	निवडलेल्या विषयाच्या संदर्भात माहिती व ज्ञान	30
3.	संकलित माहिती व ज्ञानाची प्रत्यक्ष वापरक्षमता	30
4.	तोंडी उत्तरे देण्याची कौशल्ये व आत्मविश्वास	20
	एकूण गुण	100

अंतिम प्रकल्प अहवाल विद्यापीठास सादर करण्यासाठी विद्यार्थ्यांना सूचना:

1. पदवी प्रकल्प अहवाल मूल्यमापनामध्ये नापास झालेल्या विद्यार्थ्यांच्या प्रकल्प अहवालाचे पुनर्मूल्यमापन (Re-Evaluation) करण्यात येत नाही.
2. विद्यार्थी पदवी प्रकल्प अहवाल आणि तोंडी परीक्षेत पास झाल्यास सुचविलेल्या दुरुस्त्या करून त्यांनी प्रकल्प अहवाल चार प्रतीत विद्यापीठास 1 ते 30 जून या कालावधीतच सादर करावा. 30 जून नंतर प्रकल्प अहवाल सादर करणाऱ्या विद्यार्थ्यांला रु. 300+रु.10 प्रतीदिन याप्रमाणे विलंब शुल्क भरावे लागेल.
3. विद्यार्थी पदवी प्रकल्प अहवाल आणि तोंडी परीक्षेत नापास झाल्यास अशा विद्यार्थ्यांनी पुढील वर्षी प्रकल्प अहवाल नव्याने तयार करून अथवा दुरुस्त करून नव्याने सादर करावा.
4. विद्यार्थी पदवी प्रकल्प अहवालात पास झाल्यास मात्र तोंडी परीक्षेत नापास झाल्यास त्यांनी पुढील वर्षी केवळ तोंडी परीक्षेला उपस्थित रहावे.
5. विद्यार्थी पदवी प्रकल्प अहवालात नापास झाल्यास मात्र तोंडी परीक्षेत पास झाल्यास त्यांनी पुढीलवर्षी केवळ पदवी प्रकल्प अहवाल सादर करावा.
6. विद्यार्थ्यांने पदवी प्रकल्प अहवालात कॉपी केल्याचे आढळून आल्यास अशा विद्यार्थ्यांना दोन्ही विभागासाठी शुन्य गुण देण्यात येतात व त्यांचा प्रकल्प अहवाल विषय आणि प्रकल्प मार्गदर्शक तज्ज्ञ दोन्ही रद्दबातल ठरतात. अशा विद्यार्थ्यांनी पुढील वर्षी नवीन विषय आणि नवीन मार्गदर्शक तज्ज्ञ निवडून नव्याने प्रकल्प अहवाल सादर करावा.
7. वरील 2 ते 6 पैकी कोणतीही कार्यवाही करताना विद्यार्थ्यांने सादर शिक्षणक्रमास प्रवेश घेतल्यापासून पुढील येणाऱ्या परीक्षेपर्यंत 5 वर्षे पूर्ण झालेली असल्यास अशा विद्यार्थ्यांने वरील कोणतीही कार्यवाही न करता पुढील वर्षी नव्याने पदवी प्रवेश परीक्षा पास करून नव्याने पदवी शिक्षणक्रमास प्रवेश घ्यावा आणि पदवी प्रकल्प अहवाल विद्यापीठास सादर करावा.
8. पदवी प्रकल्प अहवाल मूल्यमापनामध्ये अहवाल अथवा आणि तोंडी परीक्षेमध्ये नापास झालेल्या विद्यार्थ्यांनी पुनर्परीक्षा शुल्क म्हणून रु.500/- भरून प्रकल्प अहवाल पुढीलवर्षी नव्याने सादर करावा.

11. मुक्त कृषि शिक्षण केंद्रांची संपर्कासाठी विभागवार यादी

• अमरावती विभाग

1. **बडनेरा (1244A):** कृषि विज्ञान केंद्र, श्रम साधना प्रतिष्ठान, दुर्गापूर, बडनेरा, अमरावती -444 701. फोन: (0721) 2580606, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9922410177 / 9921333611
2. **अमरावती (12125):** श्री. शिवाजी कृषि महाविद्यालय, अमरावती - 444 603 फोन: (0721) 2664595, 2665687, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9422157253 / 9226173610
3. **अमरावती (12126):** शिवाजी उद्यानविद्या महाविद्यालय, अमरावती - 444 603 फोन: (0721) 2576109, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9423407789 / 9890928410
4. **तिवसा (12127):** राजाभाऊ देशमुख कृषि महाविद्यालय, तिवसा, जि. अमरावती - 444 903 फोन: (07225) 277479, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9423425349 / 9823342293
5. **जळगाव जामोद (1326A):** गणपतराव इंगळे कृषि महाविद्यालय, वरवट रोड, जळगाव जामोद, जि. बुलढाणा - 443 402 फोन: (07266) 224231, 264487, 221660, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9850342894 / 9860331666
6. **हिवरा (बु.) (1359A):** विवेकानंद कृषि महाविद्यालय, हिवरा बुद्रुक, ता. मेहकर, जि. बुलढाणा-443 301 फोन: (07268) 264487, 264556, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9657177762 / 9421821798
7. **बुलढाणा (1380A):** डॉ. राजेंद्र गोडे कृषि महाविद्यालय, जालना-अजिसपूर रोड, बुलढाणा- 443 001 फोन: (07262) 287211, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9403213297 / 9011221125
8. **देऊळगावराजा (1381A):** समर्थ कृषि महाविद्यालय, देऊळगावराजा, जि. बुलढाणा- 443 204 फोन: (07261) 232226, 202450, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9423731081 / 9403269526
9. **यवतमाळ (1471A):** मारोतराव वादाफळे कृषि महाविद्यालय, गुरुनानक नगर, गोधणी रोड, यवतमाळ-445 001 फोन: (07232) 244925, 245484, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9922399400 / 9421774209

• औरंगाबाद विभाग

10. **गेवराई तांडा (2183A):** कृषि महाविद्यालय, पैठणरोड, गेवराई तांडा, ता. जि. औरंगाबाद - 431 005 फोन: (0240) 2694425, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9404013610 / 9011740861
11. **बीड (2233A):** के.एसके काकू कृषि महाविद्यालय, अहमदनगर रोड, बीड, ता. जि. बीड -431 122 फोन: 7795071076 / 9422743572
12. **आष्टी (2249A):** शाहू, फुले, आंबेडकर कृषि महाविद्यालय, आष्टी, ता. आष्टी, जि. बीड - 414 203 फोन: (02441) 233520, 232436, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 7588694885 / 9890302806
13. **बीड (2266A):** आदित्य कृषि महाविद्यालय, तेलगाव रोड, बीड, ता. जि. बीड -431 122 फोन: (02442) 229857, 231199, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9422241609 / 8806271660
14. **जालना (2302A):** कृषि विज्ञान केंद्र, सरदार पटेल रोड, खरपुडी, जालना- 431 203 फोन: (02482) 235586, 237326, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 7350013146 / 7350013147
15. **औरंगाबाद (21153):** सी.एस.एम.एस.एस. कृषि महाविद्यालय, कांचनवाडी, जि. औरंगाबाद- 431 002 फोन: (0240) 2376248, 2376655, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 8308806499 / 9423142110
16. **जालना (21154):** कृषि महाविद्यालय, सरदार पटेल रोड, खरपुडी, जालना -431 203 फोन: (02482) 232775, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 7350013160 / 7350013162
17. **गांधेली (21207):** नानासाहेब कदम कृषि महाविद्यालय, गांधेली, ता. जि. औरंगाबाद-431 005 फोन: 9423709331 / 7757907621

• मुंबई विभाग

18. **रोहा (3218A):** कृषि विज्ञान केंद्र, डॉ. बाळासाहेब सावंत कोकण कृषि विद्यापीठ, किल्ला-रोहा, पो. धाटाव, जि. रायगड - 410201 फोन: (02194) 203108, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9421136032 / 9422089636
19. **आचळोली (3290A) :** कृषि महाविद्यालय, आचळोली, ता. महाड, जि. रायगड - 402305, फोन: 8605827236 / 9850433074
20. **कोसबाड (3512A):** कृषि विज्ञान केंद्र, गोखले शिक्षण संस्था, कोसबाड हिल, ता. डहाणू, जि. ठाणे-401 703 फोन: (02528) 241439, 241074, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9890577525 / 9673730858
21. **सरळगांव (35139) :** कृषि महाविद्यालय, सरळगाव, ता. मुरबाड, जि. ठाणे - 421401, फोन: 9921815904 / 7875077829

• नागपूर विभाग

22. **वरोरा (4278A):** आनंद निकेतन कृषि महाविद्यालय, आनंदवन, वरोरा, जि. चंद्रपूर- 442 914 फोन - (07176) 282158, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9767892489 / 9423468353
23. **नागपूर (4409A):** कृषि महाविद्यालय, डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, नागपूर - 440 001 फोन (0712) 2530683, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9604063414 / 9922509636

• **नाशिक विभाग**

24. **दहीगाव (5105A):** कृषि विज्ञान केंद्र, मारुतराव घुले पाटील शिक्षण संस्था, दहीगाव, ता. नेवासा, जि. अहमदनगर-414 605 फोन: (02427) 255303, 255525, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9657721407 / 8805985205
25. **मालदाड (5189A):** श्रमशक्ती कृषि महाविद्यालय, मालदाड, ता. संगमनेर, जि. अहमदनगर-422 608 फोन: (02425)265092, 265199, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9766200201 / 9096640651
26. **सोनई (51146):** कृषि महाविद्यालय, सोनई ता. नेवासा, जि. अहमदनगर-414 105 फोन: (02427) 231769, 231363, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9850537670 / 9271914212
27. **मिरजगांव (51147):** सदगुरू कृषि महाविद्यालय, मिरजगाव, ता. कर्जत, जि. अहमदनगर 414401 फोन: (02489) 263153, 263853, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9423830088 / 7722053508
28. **अंमळनेर (53142):** नवलभाऊ कृषि महाविद्यालय, अंमळनेर, जि. जळगाव - 425 401 फोन: (02587) 202501, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 09881332788 / 9765537060
29. **पाल (5325A):** कृषि विज्ञान केंद्र, सातपुडा विकास मंडळ, पाल, ता. रावेर, जि. जळगाव - 425 504 फोन: (02584) 288439, 288525, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9403673674 / 9420110527
30. **नाशिक (5416A):** कृषि विज्ञान केंद्र, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक - 422 222. फोन: (0253) 2230698, 2340340, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9403774654 / 9422773602
31. **बाभुळगाव (54392):** कृषि महाविद्यालय, बाभुळगाव, ता. येवला, जि. नाशिक - 423 401, फोन: (02559) 225040, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9860812555 / 9730762622
32. **मालेगाव (5412A):** मुरलीधर स्वामीजी उद्यानविद्या महाविद्यालय, महात्मा गांधी विद्यामंदिर, मालेगाव कॅम्प, ता. मालेगाव, जि. नाशिक - 425 412, फोन: (02554) 250039, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 7588053939 / 9765165500
33. **नंदुरबार (5510A):** कृषि विज्ञान केंद्र, डॉ. हेडगेवार सेवा समिती, मु. पो. कोळदा, ता. नंदुरबार, जि. नंदुरबार - 425 412 फोन: (02564) 240544, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9657323334 / 9850768876
34. **शहादा (5511A):** के. व्ही. पटेल कृषि महाविद्यालय, लोणखेडा, शहादा, जि. नंदुरबार-425 409 फोन: (02565)229562, 229740, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 09423258024 / 9822248081

• **पुणे विभाग**

35. **उरुळीकांचन (6211A):** भारतीय कृषि औद्योगिक प्रतिष्ठान, उरुळीकांचन, ता.हवेली, जि.पुणे - 412 202 फोन: (020) 26926248, 26926347, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9325010213 / 9423229383
36. **नारायणगाव (6222A):** कृषि-व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, नारायणगाव, ता. जुन्नर, जि. पुणे - 411 410 फोन: (02132) 242697, 244697, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9766692514 / 9970196268
37. **बारामती (62341):** कृषि महाविद्यालय, बारामती कृषि प्रतिष्ठान, शारदानगर, माळेगाव कॉलनी, जि. पुणे - 413 115 फोन: (02112) 255518, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9422519142 / 9422518159
38. **फलटण (6407A):** श्रीमंत शिवाजी राजे कृषि महाविद्यालय, जिंती पूल, फलटण, जि. सातारा - 415 523 फोन: (02166) 222908, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9423884887 / 9922640013
39. **रेठरे (बु) (6455A):** कृष्णा कृषि महाविद्यालय, रेठरे बु. ता. कराड, जि. सातारा - 415 108 फोन: (02164) 266420, 266625, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 8805235987 / 8275456243
40. **राजमाची (6461A):** दादासाहेब मोकाशी कृषि महाविद्यालय, राजमाची (सदाशिवगड), ता. कराड, जि. सातारा - 415 105 फोन: (02164) 646067, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 7798366966 / 9921443029
41. **सोलापूर (6517A):** कृषि विज्ञान केंद्र, शबरी प्रतिष्ठान, सोलापूर-बार्शी रोड, गट नं. 22 / 1 ब, मु. खेड, पो. केगाव, ता. उत्तर सोलापूर, सोलापूर-413 255 फोन: (0217) 2350359, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9422648295 / 9422370798
42. **वडाळा (6587A):** लोकमंगल कृषि महाविद्यालय, मु.पो. वडाळा, ता. उत्तर सोलापूर, जि. सोलापूर - 413 222 फोन: (0217) 2735521, 246468, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9923404691 / 9763602086
43. **अकलुज (65106):** रत्नाई कृषि महाविद्यालय, अकलुज, ता. माळशिरस, जि. सोलापूर-413101 फोन: (02185) 227191, 222476, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9860875729 / 9420196707

• **कोल्हापूर विभाग**

44. **तळसंदे (7156A):** कृषि विज्ञान केंद्र, तळसंदे, ता. हातकणंगले, जि. कोल्हापूर - 416 112 फोन: (0230) 2479099, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9423862713 / 9823158781
45. **तळसंदे (71191):** डी. वाय. पाटील कृषि महाविद्यालय, तळसंदे, ता. हातकणंगले, जि. कोल्हापूर-416112 फोन: (0230) 2479299, 2600899, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9823381191 / 9764217677
46. **कडेगाव (7286A):** मोहनराव कदम कृषि महाविद्यालय, सोनसळ, हिंगणगाव, ता. कडेगाव, जि. सांगली - 415 304 फोन: (02347) 242700, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9371690015 / 7588586958
47. **सांगली (7287A):** छत्रपती शाहू महाराज कृषि-व्यवसाय व्यवस्थापन महाविद्यालय, विलिंग्डन महाविद्यालय परिसर, विश्रामबाग, जि. सांगली - 416 415, फोन: (0233) 2601147,26011342, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9850078588 / 8275031484

48. **मांडकी-पालवण (7358A):** गोविंदराव निकम कृषि महाविद्यालय, मांडकी-पालवण, ता. चिपळूण, जि. रत्नागिरी-415641 फोन: (02355) 233005, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 7588918175 / 7588868705
49. **खरवते दहिवली (7383A):** शरद पवार कृषि महाविद्यालय, खरवते दहिवली, ता. चिपळूण, जि. रत्नागिरी-415606 फोन: (02355) 243640, 243644, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9423296868 / 9881993296
50. **फोंडाघाट (7458A):** राजाराम मराठे कृषि महाविद्यालय, फोंडाघाट, ता. कणकवली, जि. सिंधुदुर्ग-416 601 फोन: (02367) 280533, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 8180096602 / 8275629567
51. **किलोस (7446A):** छत्रपती शिवाजी कृषि महाविद्यालय, किलोस, ता. कुडाळ, जि. सिंधुदुर्ग - 416 812 फोन: (02362) 228909, 228120, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9422373717 / 9405974750

• **नांदेड विभाग**

52. **उदगीर (8481A):** कृषि महाविद्यालय, डोंगर शेळकी तांडा, ता. उदगीर, जि. लातूर - 413 517 फोन: (02385) 214666, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 8600679248 / 9923343236
53. **लातूर (84112):** मांजरा कृषि विज्ञान केंद्र, अतिरिक्त एम.आय.डी.सी. लातूर - 413 531 फोन: (02382) 267411, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9404957511 / 9422469021
54. **नायगाव (बाजार) (8570A):** कृषि महाविद्यालय, नायगाव (बाजार), ता. नायगाव, जि. नांदेड - 431 709. फोन: (02465) 263399, 262599, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 7588526664 / 9503508041
55. **मरखेल (85198):** नेताजी सुभाषचंद्र बोस कृषि महाविद्यालय, मरखेल ता. देगलूर, जि. नांदेड - 431 718 फोन: (02463) 256666, केंद्र संयोजक: 9975144232 / 7507025409
56. **सगरौळी (85209):** कृषि विज्ञान केंद्र, सगरौळी, ता. बिलोली, जि. नांदेड - 431 731. फोन: (02465) 227757, 227848. केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9890382130 / 8380984068
57. **परभणी (8708A):** कृषि विज्ञान केंद्र, जितूर रोड, परभणी - 431 404. फोन: (02452) 223045, 228447, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9421386939 / 9860370000
58. **परभणी (8760A):** राजीव गांधी कृषि महाविद्यालय, जितूर रोड, परभणी - 431 404 फोन: (02452) 223045, 232201, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9890918389 / 9404738603
59. **तोंडापूर (8806A):** कृषि विज्ञान केंद्र, वारंगा फाटा, तोंडापूर, ता.कळमनुरी, जि. हिंगोली- 431 701 फोन: (02456) 221493, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 9765390976 / 9767272033
60. **तोंडापूर (8827A):** कृषि महाविद्यालय, वारंगा फाटा, तोंडापूर, ता.कळमनुरी, जि. हिंगोली- 431 701 फोन: (02456) 202893, केंद्र प्रमुख / संयोजक: 7588675564 / 9657936736

---

12. मुक्त विद्यापीठ विभागीय केंद्रे व विद्यापीठ संपर्कसूची

---

1. **अमरावती** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे अमरावती विभागीय केंद्र, व्ही.एम.व्ही.-वलगाव रोड, पोस्ट व्ही.एम.व्ही., अमरावती - 444604, फोन (0721) 2531444, मो. : 9422247292
(कार्यक्षेत्र : अमरावती, अकोला, बुलढाणा, यवतमाळ)
  2. **औरंगाबाद** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे औरंगाबाद विभागीय केंद्र, सर्व्हे नं. 41, सैनिकी मुलांच्या वसतिगृहाजवळ, नंदनवन कॉलनी, छावणी, औरंगाबाद - 431 002 फोन (0240) 2371066, मो.: 9422247293
(कार्यक्षेत्र : औरंगाबाद, जालना, बीड, उस्मानाबाद)
  3. **मुंबई** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे मुंबई विभागीय केंद्र, द्वारा जगन्नाथ शंकरशेठ म.न.पा.ची मराठी प्राथमिक शाळा, दुसरा मजला, फ्रेअर ब्रीज (साऊथ), नाना चौक, ग्रँट रोड (प.) - 400 007
फोन (022) 23826135,23874177, मो.: 9403774534
(कार्यक्षेत्र : मुंबई, ठाणे, रायगड, पालघर)
  4. **नागपूर** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे नागपूर विभागीय केंद्र, सुभेदार हॉल, विद्यापीठ क्रीडा परिसर, लॉ कॉलेज कॅम्पस, रविनगर चौक, नागपूर - 440 001, फोन (0712) 2553724, मो. : 9422247295
(कार्यक्षेत्र : नागपूर, चंद्रपूर, वर्धा, भंडारा, गडचिरोली, गोंदिया)
  5. **नाशिक** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे नाशिक विभागीय केंद्र, नाशिक महानगरपालिकेची जुनी इमारत, दुसरा मजला, नवीन पंडित कॉलनी, नाशिक -422 002, फोन (0253) 2317063, मो. : 9422247297
(कार्यक्षेत्र : नाशिक, धुळे, जळगाव, अहमदनगर, नंदूरबार)
  6. **पुणे** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे पुणे विभागीय केंद्र, शाहीर अण्णाभाऊ साठे प्रशालागृह, महापालिका शाळा क्र.5 (मुलांची), 654, सदाशिव पेठ हौदासमोर, कुमठेकर मार्ग, पुणे -411 030, फोन (020) 24491107, मो. : 9422247298, (कार्यक्षेत्र : पुणे, सातारा, सोलापूर)
  7. **कोल्हापूर** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे कोल्हापूर विभागीय केंद्र, शिवाजी विद्यापीठ परिसर पोस्ट ऑफीसजवळ, विद्यानगर कोल्हापूर - 416 004, फोन (0231) 2607022, मो. : 9422247294
(कार्यक्षेत्र : कोल्हापूर, सांगली, रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग)
  8. **नांदेड** : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे नांदेड विभागीय केंद्र, स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ परिसर, नानकवाडी कमान, सैनिकी मुलांचे वसतिगृहाशेजारी, झरी रोड, विष्णूपुरी, नांदेड - 431 603, फोन (02462) 236718, मो.: 942224729623 (कार्यक्षेत्र: नांदेड, परभणी, लातूर, हिंगोली)
  - विद्यापीठातील संपर्कासाठी (आपल्या कामाच्या स्वरूपानुसार खालील व्यक्तीशी संपर्क साधावा)
  1. **कृषि शिक्षणक्रम प्रवेश प्रक्रियेसंबंधी**: श्री. सोमनाथ जाधव, वरिष्ठ सहायक
कृषि विज्ञान विद्याशाखा, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक-422 222
फोन (0253) 2230340, 2230698
  2. **कृषि शिक्षणक्रम परीक्षा वेळापत्रक व निकालासंबंधी**: श्री. किशोर शिंदे, वरिष्ठ सहायक (परीक्षा कक्ष)
यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक-422 222
फोन (0253) 2230313, मो.: 9403774583
  3. **कृषि शिक्षणक्रम प्रवेश नोंदणीसंबंधी**: श्री. रामनाथ मालुंजकर, सहायक (नोंदणी कक्ष)
यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक-422 222
फोन (0253)2230118 , मो.: 9403774577
  4. **पुस्तक वितरणासंबंधी**: श्री. अनिल थोरात, भांडार व्यवस्थापक
यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक-422 222
फोन (0253)2230107 , मो.: 9422256328
-

13. कृषि शिक्षणक्रम विद्यार्थ्यांसाठी सर्वसाधारण सूचना व संपर्कसत्र वेळापत्रक

- सर्व कृषि शिक्षणक्रम विद्यार्थ्यांसाठी सर्वसाधारण सूचना
- 1. एका विद्यार्थ्यास एका वेळी केवळ एकाच कृषि शिक्षणकेंद्रावर एकाच कृषि शिक्षणक्रमासाठी प्रवेश घेता येईल.
- 2. कृषि शिक्षणक्रमासाठी घेतलेला प्रवेश रद्द केल्यास विद्यार्थ्यास प्रवेश शुल्काचा कोणताही भाग परत केला जात नाही.
- 3. शिक्षणक्रम शुल्कामध्ये सर्व प्रकारच्या शुल्कांचा समावेश आहे. मात्र पुनर्परीक्षा देणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी विहित परीक्षा शुल्कासह पुनर्परीक्षा अर्ज नवीन प्रवेश कालावधीमध्येच कृषि शिक्षण केंद्रावर जमा करावेत आणि अंतर्गत परीक्षेला वेळापत्रकाप्रमाणे वेळोवेळी उपस्थित रहावे.
- 4. पुनर्परीक्षार्थी विद्यार्थ्यांनी अंतिम परीक्षेसाठी एक अथवा अधिक पेपरसाठी एकूण परीक्षा शुल्क म्हणून रुपये 500=00 भरावे लागतील.
- 5. विद्यापीठाला आपण वेळोवेळी केलेला पत्रव्यवहार, फी भरल्याच्या पावत्या, बँक चलन यासाठी स्वतंत्र फाईल तयार करावी. विद्यापीठाने दिलेला कायम नोंदणी क्रमांक (PRN = Permanent Registration Number) प्रत्येक वेळी पत्रव्यवहार करताना लिहिणे आवश्यक आहे. आपला PRN मुक्त कृषिशिक्षण केंद्राकडून प्राप्त करून घ्यावा.
- 6. सर्व कृषि शिक्षणक्रमांसाठी सर्व मुक्त कृषिशिक्षण केंद्रांवर पहिले संपर्कसत्र दरवर्षी 1 ऑगस्ट रोजी सकाळी 10.00 वाजता सुरु होते. आपण कृषि शिक्षणकेंद्राकडून पत्राची वाट न पाहता केंद्रावर संपर्क सत्रासाठी उपस्थित राहावे. आपण प्रवेश घेतलेल्या शिक्षणक्रमाची पुस्तके मुक्त कृषिशिक्षण केंद्रावरून प्राप्त करून घ्यावीत. याबाबत विद्यापीठाशी कोणताही पत्रव्यवहार करू नये.
- 7. एकूण 36 संपर्क सत्रांपैकी किमान 50% म्हणजे एकूण 18 संपर्कसत्रांना उपस्थित नसलेल्या विद्यार्थ्यांना अंतिम परीक्षेला बसता येत नाही. आपण प्रवेश घेतलेल्या मुक्त कृषि शिक्षणकेंद्रावरच अंतिम परीक्षेला उपस्थित राहणे बंधनकारक आहे.

विद्यार्थ्यांना संपर्कसत्रासाठी सूचना:

1. महाराष्ट्रातील सर्व कृषि शिक्षण केंद्रांवर खालील वेळापत्रकाप्रमाणे सकाळी 10 ते 1 वाजता बौद्धिक भाग आणि दुपारी 2 ते 5 वाजता प्रात्यक्षिक भाग याप्रमाणे संपर्कसत्रे होतील.
2. आपण प्रवेश घेतलेल्या शिक्षणक्रमास बौद्धिक आणि प्रात्यक्षिक संपर्क सत्रांना स्वतंत्रपणे 50% पेक्षा कमी उपस्थिती असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना अंतिम परीक्षेला बसता येणार नाही.
3. नियमित (Regular) विद्यार्थ्यांची अंतर्गत परीक्षा सकाळी 10:00 ते 12:30 या वेळेत होईल. (बौद्धिक परीक्षा पेपर- सकाळी 10:00 ते 10:30 आणि प्रात्यक्षिक परीक्षा पेपर सकाळी 10:30 ते 12:30 वाजता) आणि पुनर्परीक्षार्थी (Repeater) विद्यार्थ्यांची परीक्षा दुपारी 14:00 ते 16:30 या वेळेत होईल. (बौद्धिक परीक्षा पेपर- दुपारी 14:00 ते 14:30 आणि प्रात्यक्षिक परीक्षा पेपर दुपारी 14:30 ते 16:30 वाजता).
4. नियमित (Regular) विद्यार्थी व पुनर्परीक्षार्थी (Repeater) विद्यार्थ्यांसाठी स्वतंत्र प्रश्नपत्रिका काढण्यात यावी.

• माळी प्रशिक्षण प्रमाणपत्र शिक्षणक्रम (ऑगस्ट 2017 ते जानेवारी 2018)

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अध्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
01	01.08.2017		संयुक्त संपर्कसत्र : मुक्त कृषि-शिक्षणाची संकल्पना आणि वाटचाल, वार्षिक संपर्कसत्र आराखडा आणि पुस्तकांचे वितरण, सूचना, शंका-समाधान
02	05.08.2017	AGR - 101	T : 1. फळे, भाजीपाला आणि फुलांचे महत्त्व; 2. फळे, भाजीपाला आणि फुलझाडांसाठी हवामान; 3. फळे, भाजीपाला आणि फुलझाडांसाठी लागणारी जमीन P : 1. परसबागेचा नकाशा तयार करून आखणी करणे, 2. बागेतील जमिनीची तपासणी व माती परीक्षण करणे
03	06.08.2017	AGR - 101	T : 1. फळझाडे, भाजीपाला व फुलझाडे यांच्या लागवडीच्या पद्धती, 2. बागेसाठी जमीन, तिचा विकास आणि संरक्षण, 3. बागेची आखणी आणि लागवड P : 1. बागेतील झाडाझुडपांची खड्डा खोदून लागवड, 2. बागेतील कुंड्यांची निवड करून झाडे लावणे
04	12.08.2017	AGR - 101	T : 1. झाडांच्या वाढीसाठी आवश्यक अन्नद्रव्ये, 2. सेंद्रिय आणि रासायनिक खते, 3. बागेसाठी पाण्याचे नियोजन P : 1. बागकामासाठी लागणाऱ्या साधनांची ओळख आणि वापर करणे, 2. काडीकचऱ्यापासून कंपोस्ट खत तयार करणे
05	13.08.2017	AGR - 101	T : 1. बागेमध्ये आच्छादनाचा वापर, 2. बागेतील झाडांची छाटणी, वळण आणि आधार देणे, 3. उत्पादन वाढविण्याच्या विशेष पद्धती P : 1. घरच्या घरी गांडूळखत (व्हर्मिकंपोस्ट) तयार करणे
06	19.08.2017	AGR - 101	T : 1. बागेमध्ये संजीवकांचा वापर, 2. बागेतील आंतरपिके आणि आंतरमशागत, 3. तणे आणि तणांचे नियंत्रण P : 1. बागेतील झाडांना पाणी देणे
07	20.08.2017	AGR - 101	T : 1. बागेतील रोग आणि त्यांचे नियंत्रण, 2. बागेतील किडी आणि त्यांचे नियंत्रण, 3. फळांची काढणी व हाताळणी P : 1. बागेतील झाडांना खते देणे
08	03.09.2017	AGR - 101	T : 1. भाजीपाला काढणी व हाताळणी, 2. फुलांची काढणी व हाताळणी, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. बागेतील झाडांना आधार देणे व संरक्षण करणे
09	09.09.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 1 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
10	10.09.2017	AGR - 102	T : 1. आंबा व काजू लागवड, 2. केळी आणि लिंबूवर्गीय फळझाडांची लागवड, 3. नारळ, सुपारी आणि चिंकू लागवड P : 1. बागेतील झाडांना आधार व वळण देणे, 2. झाडांना खते देण्याच्या पद्धतीचा अभ्यास करणे
11	16.09.2017	AGR - 102	T : 1. पेरू, पपई व अंजीर लागवड, 2. डाळिंब व आवळा लागवड, 3. चिंच, बोर, सीताफळ लागवड P : 1. पॉलीटनेलमध्ये भाजीपाला व फुलझाडांची रोपे तयार करणे, 2. आंबा मोहोराचे संरक्षण करणे
12	17.09.2017	AGR - 102	T : 1. टोमॅटो, वांगी व मिरची लागवड, 2. कोबीवर्गीय भाज्यांची लागवड, 3. वेलवर्गीय भाज्यांची लागवड P : 1. बोरीच्या झाडांची छाटणी करणे, 2. फळझाडांचा बहार धरणे
13	23.09.2017	AGR - 102	T : 1. शेंगावर्गीय भाज्यांची लागवड, 2. कांदा, लसूण, बटाटा व भेंडी लागवड, 3. मूळभाज्या आणि कंदभाज्या लागवड, P : 1. वेलवर्गीय भाज्यांची बांधणी करणे

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
14	07.10.2017	AGR - 102	T : 1. पालेभाज्यांची लागवड, 2. शेवगा, कढीपत्ता व हादगा लागवड, 3. अपारंपरिक भाजीपाला लागवड P : 1. कंदवर्गीय फुलझाडांची लागवड करणे
15	08.10.2017	AGR - 102	T : 1. गुलाब, झेंडू, अॅस्टर व झिनिया लागवड; 2. कार्नेशन, जरबेरा व आर्किड लागवड; 3. शेवंती, डेलिया व गेलार्डिया लागवड P : 1. गुलाबाची छाटणी करणे
16	14.10.2017	AGR - 102	T : 1. निशिगंधा, ग्लॉडओलस व लिली लागवड; 2. जस्मीनची लागवड P : 1. फळे, भाजीपाला व फुलांची परिपक्वतेच्या लक्षणांवरून काढणी करणे
17	15.10.2017	AGR - 102 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. फळे, भाजीपाला, फुले प्रक्रिया व मूल्यवृद्धी 2. तुती, स्ट्रॉबेरी उत्पादन तंत्रज्ञान 3. फणस, कोकम, अननस उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. आंबा, आवळा व डाळिंब प्रक्रिया तंत्रज्ञानाचा अभ्यास करणे, 2. टोमॅटो व पालेभाज्या प्रक्रिया तंत्रज्ञानाचा अभ्यास करणे.
18	28.10.2017	AGR - 102 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. अॅव्होकॅडो, जांभूळ, करवंद उत्पादन तंत्रज्ञान 2. मसाला पिकांचे उत्पादन तंत्रज्ञान 3. परसबागेतील सॅद्रिय पिक उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. मसाला पिकांची ओळख व लागवड तंत्रज्ञानाचा अभ्यास करणे
19	29.10.2017	AGR - 102 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. आळिंबी आणि स्फिरुलिना उत्पादन तंत्रज्ञान 2. सुगंधी व औषधी वनस्पती उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. नियंत्रित वातावरणातील पिक उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. आळिंबी आणि स्फिरुलिना उत्पादन पद्धतीचा अभ्यास करणे.
20	04.11.2017	AGR - 102 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. रोपवाटिका व बागेतील यांत्रिकीकरण पद्धती, 2. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. आधुनिक भाजीपाला रोपवाटिकेतील तंत्रज्ञानाचा अभ्यास करणे.
21	05.11.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 2 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
22	11.11.2017	AGR - 103	T : 1. रोपवाटिका स्थापनेची कार्यपद्धती, 2. रोपवाटिकेसाठी जागेची निवड आणि पूर्वतयारी, 3. रोपवाटिकेतील मातृवृक्षाची लागवड आणि संगोपन P : 1. रोपवाटिकेचा नकाशा/आराखडा तयार करून आखणी करणे, 2. रोपवाटिकेसाठी लागणाऱ्या विविध साहित्य व साधनांचा अभ्यास.
23	12.11.2017	AGR - 103	T : 1. रोपवाटिकेतील अभिवृद्धीसाठी माध्यमे आणि साहित्य, 2. रोपवाटिकेसाठी विविध हत्यारे व अवजारे, 3. रोपवाटिकेतील अभिवृद्धी गृहे P : 1. रोपवाटिकेमधील अभिवृद्धी माध्यमांचा अभ्यास करणे, 2. वनस्पतींची बियांपासून अभिवृद्धी करणे
24	18.11.2017	AGR - 103	T : 1. रोपवाटिकेत झाडांची शाखीय अभिवृद्धी व उत्तिसंवर्धन, 2. रोपवाटिकेतील झाडांची बियांपासून अभिवृद्धी, 3. रोपवाटिकेतील अभिवृद्धीसाठी संजीवकाचा वापर P : 1. वनस्पतींची शाखीय पद्धतीने अभिवृद्धी करणे, 2. रोपवाटिकेत वाफे तयार करून ते निर्जंतुक करणे
25	19.11.2017	AGR - 103	T : 1. रोपवाटिकेत झाडांच्या कलमा-रोपांचे संरक्षण, 2. रोपवाटिकेमधील झाडांच्या कलमांची निगा, 3. कलमा रोपांचे विक्रीसाठी संस्करण P : 1. कलमा-रोपांची बदलणी / पुनर्लागवड करणे
26	02.12.2017	AGR - 103	T : 1. रोपवाटिकेतील मजुर व्यवस्थापन, 2. कलमा-रोपांचे विक्रीसाठी वर्गिकरण व प्रदर्शनीय मांडणी, 3. रोपवाटिकेतील वाफे आणि गृहांचे निर्जंतुकीकरण P : 1. रोपवाटिकेत अभिवृद्धीसाठी लागणाऱ्या विविध संजीवकांची द्रावणे ,मिश्रणे करणे

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
27	03.12.2017	AGR - 103	T : 1. प्लॅन्ट लायबरी संकल्पना व कार्यपद्धती, 2. रोपवाटिकेतील वर्षभरातील निविष्टा व कामांचे नियोजन, 3. रोपवाटिकेतील खर्चाचे अंदाजपत्रक व आर्थिक नियोजन P : 1. रोपवाटिकेतील अभिवृद्धिगृहांचा अभ्यास करणे
28	09.12.2017	AGR - 103	T : 1. शासनाच्या रोपवाटिका विकास योजना, 2. रोपवाटिकेचे अर्थशास्त्र, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. रोपवाटिकेत कामांचे आणि खर्चाचे अंदाजपत्रक तयार करणे
29	10.12.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 3 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
30	16.12.2017	AGR - 104	T : 1. परसबाग, 2. बागबगिचा आराखडा, 3. बागेतील सजीव आणि निर्जीव घटक P : 1. परसबागेचा आराखडा तयार करणे, 2. प्रांगणउद्यानातील सजीव, निर्जीव घटक मांडणीचा अभ्यास करणे
31	17.12.2017	AGR - 104	T : 1. बागेतील बांधकामे, 2. हिरवळीचे प्रकार, 3. बागेतील झुडपांचे प्रकार P : 1. बागेतील झाडांचे संरक्षण करणे, 2. बागेत हिरवळ (लॉन) तयार करणे
32	06.01.2018	AGR - 104	T : 1. कुंपण आणि कडांचे प्रकार, 2. शोभिवंत पानांची, फुलांची झुडपे, 3. घरात ठेवण्यासाठी शोभिवंत झाडांची निवड P : 1. पाण्यातील वनस्पतींची लागवड करणे, 2. मातीव्यतिरिक्त माध्यमांचा उपयोग करून झाडांची लागवड
33	07.01.2018	AGR - 104	T : 1. निवडुंगाचे प्रकार, 2. लतावेलीचे प्रकार, 3. माड (पाम) आणि बांबू P : 1. काचपात्रातील बाग तयार करणे
34	13.01.2018	AGR - 104	T : 1. ऑर्किड, 2. वामन वृक्ष (बोनसाय), 3. पाण्यात वाढणाऱ्या शोभिवंत वनस्पती P : 1. टांगण्यासाठी (हॅंगिंग बास्केट) कुंड्या तयार करणे
35	14.01.2018	AGR - 104	T : 1. प्रेक्षणीय झाडे, 2. गच्चीवरील बाग, 3. खडकबाग P : 1. झाडांपासून बोन्साय तयार करणे
36	20.01.2018	AGR - 104	T : 1. पुष्परचना, 2. प्रदर्शनात सहभाग, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. फुलांच्या विविध पुष्परचनांचा अभ्यास करणे
37	21.01.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 4 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)

• कृषि-अधिष्ठान शिक्षणकम (ऑगस्ट 2017 ते फेब्रुवारी 2018)

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
01	01.08.2017		संयुक्त संपर्कसत्र : मुक्त कृषि-शिक्षणाची संकल्पना आणि वाटचाल, वार्षिक संपर्कसत्र आराखडा आणि पुस्तकांचे वितरण, सूचना, शंका-समाधान
02	05.08.2017	AGR - 201	T : 1. मृदा, मृदांचे महत्त्व आणि मृदा घटक; 2. खडक आणि खनिजे; 3. मृदानिर्मिती व जमिनीचा उभा छेद P : 1. खडक व खनिजे ओळखणे, 2. जमिनीच्या उभ्या छेदांचा अभ्यास करणे
03	06.08.2017	AGR - 201	T : 1. मातीच्या कणांचे गुणधर्म आणि जमिनीची संरचना, 2. जमिनीतील सेंद्रिय पदार्थ, जमिनीचे भौतिक व रासायनिक गुणधर्म, 3. जमिनीतील पाणी P : 1. पृथःकरणासाठी मातीचा नमुना घेणे, रंग व तापमान मोजणे, 2. जमिनीचा पोत तपासणे
04	12.08.2017	AGR - 201	T : 1. महाराष्ट्रातील जमिनी व त्यांचे गुणधर्म; 2. जमिनीची धूप आणि मृदसंधारण; 3. मृदा सर्वेक्षण, वर्गीकरण व पाणलोट क्षेत्र P : 1. जमिनीचा सामू, विद्युतवाहकता मोजणे, 2. जमिनीतील उपलब्ध नत्र, स्फुरद व पालाश काढणे
05	13.08.2017	AGR - 201	T : 1. वनस्पतीला लागणारी पोषक अन्नद्रव्ये; 2. वनस्पतीतील अन्नद्रव्यांची कमतरता आणि उपलब्धता, 3. जमिनीची सुपीकता, उत्पादन क्षमता व खतांचा संतुलित वापर P : 1. कंपोस्ट, व्हमिकंपोस्ट व निळे-हिरवे शेवाळ खत तयार करणे
06	19.08.2017	AGR - 201	T : 1. मृदा चाचणी, वनस्पती पृथक्करण आणि खतांचे व्यवस्थापन; 2. पाणी परीक्षण आणि सेंद्रिय खते, 3. सेंद्रिय खतांची निर्मिती P : 1. माती परीक्षण अहवाल वाचन करून पिकांसाठी मिश्र, संयुक्त खतांची मात्रा ठरविणे
07	20.08.2017	AGR - 201	T : 1. जिवणूखते निर्मिती आणि सेंद्रिय शेती, रासायनिक खते आणि रासायनिक खतांचा वापर; 2. संयुक्त खते, मिश्रखते आणि द्रवरूप खते P : खतांचे नमुने गोळा करून त्यांचे अन्नद्रव्यांच्या प्रकारानुसार वर्गीकरण करणे
08	03.09.2017	AGR - 201	T: 1. खतांची साठवण आणि हाताळणी, 2. रासायनिक खत विषयक नियंत्रण कायदा P : 1. अन्नद्रव्यांची कमतरता लक्षणे अभ्यासून मुख्य व सूक्ष्म अन्नद्रव्यांची उपाययोजना करणे
09	09.09.2017	AGR - 201 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. चुनखडीयुक्त जमिनी, गुणधर्म व व्यवस्थापन, 2. जमिन आरोग्य व व्यवस्थापन 3. मृद व जल प्रदूषण P : 1. जमिनीतील उपलब्ध लोह, मंगल, जस्त, तांबे आणि बोरॉन तपासणी करणे
10	10.09.2017	AGR - 201 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. अन्नद्रव्य व्यवस्थापन, 2. दुरस्थ संवेदन यंत्र (रिमोट सेंसिंग) जी.पी.एस., जी.आय.एस. 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. सिंचनाच्या पाण्याची प्रत तपासणे, 2. उभ्या पिकातील अन्नद्रव्यांची त्वरीत तपासणी करणे.
11	16.09.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 1 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
12	17.09.2017	AGR - 202	T : 1. वनस्पतीशास्त्राची ओळख व शाकीय अंगे, 2. वनस्पतीमधील जननीक अंगांची रचना व कार्य, 3. वनस्पती पेशी, ऊती व ऊतिसमूह P : 1. वनस्पतींचे मूळ, खोड, पानांचे रुपांतर, 2. फुलांचे विविध भाग व बिजवर्गीकरण, एकदल, द्विदल वनस्पती गुणधर्म अभ्यासणे.
13	23.09.2017	AGR - 202	T : 1. मूळ, खोड व पानांची अंतररचना; 2. सपुष्प वनस्पतींचे वर्गीकरण; 3. द्रावणे, कलिले आणि वनस्पती पेशी P : 1. द्रावणे, कलिले, आम्ल, अल्कलीचे गुणधर्म, 2. सहजिवी नत्र स्थिरीकरण, श्वसन भागाकार, इ.
14	07.10.2017	AGR - 202	T : 1. वनस्पतीमधील पाणी शोषण व वितरण; 2. प्रकाश संश्लेषण व श्वसन;

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
			3. वनस्पती वाढ व नियंत्रणे, P : 1. बियाण्यातील सुप्तावस्था, पिकातील ताणांचा अभ्यास, 2. मॅडेलचा नियम, फुलांची निरीक्षणे घेणे व सेलिंग पद्धतीचा अभ्यास करणे.
15	08.10.2017	AGR - 202	T : 1. वनस्पतीमधील पुनरुत्पादक वाढ, विविध ताण व शरीरकियाशास्त्र आणि पिकांचे उत्पादन, 2. रोपपैदास शास्त्राची ओळख व रोपपैदाशीची मूलतत्त्वे, 3. स्वपरागीत व परपरागीत पिकातील रोपपैदास पद्धती P : 1. बियाणे निर्मिती क्षेत्रास भेट व प्रकियांची नोंद, 2. बियाणे प्रक्रिया केंद्र व बियाणे परिक्षण
16	14.10.2017	AGR - 202	T : 1. दर्जेदार बियाणेनिर्मितीची मूलतत्त्वे व कार्यपद्धती; 2. बियाणे निर्मिती, 3. बिजप्रक्रिया व परीक्षण P : 1. वनस्पती जैव तंत्रज्ञान आणि जननिक अभियांत्रिकीतील उदाहरणे अभ्यासणे, 2. संगरीत बियाणे निर्मितीच्या पद्धती व बीजप्रक्रिया, 3. बियाणे-परीक्षण, विक्री व बियाणे कायदा.
17	15.10.2017	AGR - 202	T : 1. वनस्पती जैव तंत्रज्ञानाची ओळख व उतिसंवर्धन, 2. सूक्ष्म प्रवर्धने व निलंबित संवर्धने, कॅल्स संवर्धन; 3. ऊतिसंवर्धने व रोप पैदास P : 1. उतिसंवर्धन प्रयोगशाळेस भेट देऊन रचना, कार्ये, उपकरणे यांचा अभ्यास करणे
18	28.10.2017	AGR - 202	T : 1. पिकांची जननिक रुपांतरे, 2. व्यापारी तत्त्वावर सूक्ष्म प्रवर्धन, P : 1. उतिसंवर्धित ऊस, केळी पिक लागवड क्षेत्रास भेट व अभ्यास करणे
19	29.10.2017	AGR - 202 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. पीक वाण संरक्षण व शेतकरी हक्क कायदा-2001, 2. भाजीपाला, नगदी पिके व चारा पिके बिजोत्पादन, 3. अन्नघटक : शोषण, चयापचय आणि नत्र व लिपीड अभिकरण P : 1. पीक वाण संरक्षण व शेतकरी हक्क कायदा-2001 अंतर्गत वाणांची नोंद करणेसाठी अर्ज भरणे, 2. भाजीपाला बियाणे काढण्याच्या पद्धती आणि प्रात्यक्षिके
20	04.11.2017	AGR - 202 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. पिक सुधारणेची चिन्हांकृत निवड पद्धत, 2. अवर्षण आणि क्षार प्रतिकारक्षम रोप पैदास, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. वनस्पतीच्या अंगकांमध्ये नत्र व प्रथिनांचे प्रमाण अभ्यास करण्याच्या पद्धती व प्रक्रिया यांचा अभ्यास करणे, 2. वनस्पतींच्या वाढीच्या विविध अवस्थांवर तणांच्या होणाऱ्या परिणामांचे तुलनात्मक सांख्यिकीयदृष्ट्या पृथक्करण करणे, 3. स्वपरागिकरण पुंकेसर काढणे आणि परागीकरण पद्धत
21	05.11.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 2 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
22	11.11.2017	AGR - 203	T : 1. किटकशास्त्र परिचय, 2. कीड व्यवस्थापन, 3. नुकसानकारक किडी व उपयुक्त कीटक P : 1. कीटकांच्या शरीररचनेचा अभ्यास करणे, 2. कीटकांच्या जीवनकामांचा अभ्यास करणे
23	12.11.2017	AGR - 203	T : 1. पीक-संरक्षण साधने, निगा व देखभाल, 2. जैविक कीडनाशके व त्यांचे उत्पादन तंत्र, 3. अन्नधान्ये व कडधान्यावरील प्रमुख किडी P : 1. पिकांवरील नुकसानकारक आणि उपयुक्त कीटकांचा अभ्यास, 2. जैविक कीडनाशक, रोगनाशकांचा वापर करणे
24	18.11.2017	AGR - 203	T : 1. गळीत धान्ये व नगदी पिकांवरील किडी, 2. फळझाडांवरील किडी, 3. भाजीपाल्यावरील किडी P : 1. पिक संरक्षण साधनांची ओळख, वापर, दुरुस्ती, निगा राखणे; 2. पिकांवरील रोगाच्या लक्षणांवरून रोग ओळखणे

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
25	19.11.2017	AGR - 203	T :1. फुलझाडे आणि पॉलिहाऊसमधील किडी, 2. वनस्पतीच्या रोगांची ओळख आणि महत्त्व, 3. पिकाच्या रोगावर वातावरणाचा परिणाम P : 1. बुरशीजन्य रोगाचा जीवनक्रम अभ्यासणे
26	02.12.2017	AGR - 203	T : 1. बुरशीजन्य व जिवाणुजन्य रोग, 2. विषाणुजन्य व मायकोप्लाझमाजन्य रोग, 3. जैविक रोगनाशके उत्पादनतंत्र P : 1. फवारणीसाठी कीटकनाशके व बुरशीनाशकाचे द्रावण तयार करणे
27	03.12.2017	AGR - 203	T :1. अन्नधान्ये व कडधान्यावरील रोग, 2. गळीत धान्ये व नगदी पिकांवरील रोग, 3. फळझाडांवरील रोग P : 1. धान्य साठवणुकीतील किडींचा अभ्यास करणे
28	09.12.2017	AGR - 203	T : 1. भाजीपाल्यावरील रोग, 2. फुलझाडे आणि पॉलिहाऊसमधील रोग P : 1. उंदीर आणि गोगलगायींचा बंदोबस्त करणे
29	10.12.2017	AGR - 203 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. पिकांवरील किडींचे वर्गीकरण व त्यांचा उद्रेक होण्याची कारणे, 2. पिकांवरील रोगांचा उद्रेक होण्याची कारणे, 3. किड संवर्धेक्षण, प्रादुर्भावाचा अंदाज व व्यवस्थापनाच्या आधुनिक पद्धती P : 1. अन्नधान्य, कडधान्य, गळीतधान्ये व नगदी पिकावरील किडींची ओळख व नुकसानीचा प्रकार, 2. अन्नधान्य, कडधान्य, गळीतधान्य, व नगदी पिकावरील रोगांची ओळख व नुकसानीचा प्रकार
30	16.12.2017	AGR - 203 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. रोगांचे सर्वेक्षण, प्रादुर्भावाचा अंदाज व व्यवस्थापनाच्या आधुनिक पद्धती, 2. पिकांमधील सुत्रकृमींचे व्यवस्थापन, 3. अंतर्गत परीक्षेबाबत सूचना P : 1. फळझाडे, भाजीपाला, फुलझाडे व पॉलीहाऊसमधील पिकांवरील किडींची ओळख आणि नुकसानीचा प्रकार, 2. फळझाडे, भाजीपाला, फुलझाडे व पॉलीहाऊसमधील पिकांवरील रोगांची ओळख आणि नुकसानीचा प्रकार, 3. सुत्रकृमींची ओळख आणि नुकसानीचा प्रकार
31	17.12.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 3 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
32	06.01.2018	AGR - 204	T :1. कृषिशास्त्राची ओळख, 2. कृषि-हवामानशास्त्र, 3. जमीन P : 1. पर्जन्यमापक, तापमापक, आर्द्रतामापक यंत्राची ओळख, कार्ये अभ्यासणे, 2. बियाण्याला जीवाणुखते, बुरशीनाशकाची बीजप्रक्रिया करणे
33	07.01.2018	AGR - 204	T :1. मशागतीचे उद्देश, 2. बियाणे व बीजप्रक्रिया, 3. खते व खत व्यवस्थापन P :1. पिकाला पाणी देण्याच्या विविध पद्धती, 2. पीक-उत्पादनातील विविध आच्छादकांचा अभ्यास करणे
34	13.01.2018	AGR - 204	T :1. पाणी व्यवस्थापन, 2. तणे व तण व्यवस्थापन, 3. कोरडवाहू शेती P :1. शेतातील तणांची ओळख व तणनियंत्रणाच्या पद्धतींचा, 2. पीकपद्धतीचा अभ्यास करणे
35	14.01.2018	AGR - 204	T :1. पिक व शेती पद्धती, 2. ऊस-उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. कापूस-उत्पादन तंत्रज्ञान P :1. ऊसाची सुधारित जोडओळ व पट्टा पद्धतीने लागवड करणे
36	20.01.2018	AGR - 204	T :1. भुईमुंग उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. सोयाबीन-उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. तूर-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. भुईमुंगातील आंतरमशागतीसाठी विविध औजारांचा वापर करणे
37	21.01.2018	AGR - 204	T :1. तृणधान्य उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. कडधान्य-उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. गळीतधान्य उत्पादन तंत्रज्ञान P :1. भाताची चारसुत्री पद्धतीने लागवड करणे
38	03.02.2018	AGR - 204	T :1. चारापिके उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. गवतपिके-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. गळीतधान्य व कडधान्य पिकांमध्ये गंधक व कॅल्शियमचा जिप्समचा वापर करणे

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
39	04.02.2018	AGR - 204 पुरवणीपुस्तिका	T :1. हवामानातील बदल आणि पिकावरील होणारा परिणाम व उपाययोजना, 2. बटाटा उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. तंबाखू उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. हवामान बदलांचा पिकांच्या वाढीवर होणारा परिणाम अभ्यासणे, 2. कृषि अवजारांची ओळख आणि वापर करणे
40	10.02.2018	AGR - 204 पुरवणीपुस्तिका	T :1. शुगरबीट उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. सेंद्रीय शेती उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. बटाटा बेणे निवड आणि लागवड करणे, 2. कृषि संशोधन केंद्रास भेट देऊन विविध पिकांच्या लागवडीचा अभ्यास करणे, 3. गांडूळखत व सेंद्रीय स्लरी उत्पादन करणे
41	11.02.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 4 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)

• उद्यानविद्या पदविका (ऑगस्ट 2017 ते जानेवारी 2018)

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
1	01.08.2017		संयुक्त संपर्कसत्र : मुक्त कृषि-शिक्षणाची संकल्पना आणि वाटचाल, वार्षिक संपर्कसत्र आराखडा आणि पुस्तकांचे वितरण, सूचना, शंका-समाधान.
2	05.08.2017	AGR-225	T : 1. फळे, भाजीपाला आणि फुलांचे महत्त्व 2. फळे, भाजीपाला आणि फुलझाडांसाठी हवामान, 3. फळे, भाजीपाला आणि फुलझाडांसाठी जमीन P : 1. बागेचा नकाशा तयार करून आखणी, 2. बागेतील जमिनीची तपासणी व माती परीक्षण करणे
3	06.08.2017	AGR-225	T : 1. फळझाडे, भाजीपाला व फुलझाडांच्या लागवडीच्या पद्धती, 2. बागेसाठी जमिन व तिचा विकास आणि संरक्षण, 3. बागेची आखणी आणि लागवड P : 1. बागेतील झाडाझुडपांची खड्डा खोदून लागवड करणे, 2. बागेतील कुंड्यांची निवड करून झाडे लावणे
4	12.08.2017	AGR-225	T : 1. झाडांच्या वाढीसाठी आवश्यक अन्नद्रव्ये, 2. सेंद्रिय आणि रासायनिक खतांचा वापर, 3. बागेसाठी पाण्याचे नियोजन P : 1. बागकामासाठी लागणाऱ्या साधनांची ओळख आणि वापर करणे, 2. बागेतील काडीकचऱ्यापासून कंपोस्ट खत तयार करणे
5	13.08.2017	AGR-225	T : 1. बागेमध्ये आच्छादनाचा वापर, 2. बागेतील झाडांची छाटणी, वळण आणि आधार, 3. उत्पादन वाढविण्याच्या विशेष पद्धती P : 1. गांडूळखत (व्हर्मिकंपोस्ट) तयार करणे
6	19.08.2017	AGR-225	T : 1. बागेमध्ये संजीवकांचा वापर, 2. बागेतील आंतरपिके आणि आंतरमशागत, 3. तणे आणि तणांचे नियंत्रण P : 1. बागेतील झाडांना पाणी देणे
7	20.08.2017	AGR-225	T : 1. बागेतील रोग आणि त्यांचे नियंत्रण, 2. बागेतील किडी आणि त्यांचे नियंत्रण, 3. फळांची काढणी व हाताळणी P : 1. बागेतील झाडांना खते देणे
8	03.09.2017	AGR-225	T : 1. भाजीपाला काढणी व हाताळणी, 2. फुलांची काढणी व हाताळणी, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. बागेतील झाडांना आधार देणे व संरक्षण करणे
9	09.09.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 1 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
10	10.09.2017	AGR - 226	T : 1. आंबा व काजू उत्पादन, 2. केळी, लिंबूवर्गीय फळझाडांचे उत्पादन, 3. नारळ, सुपारी आणि चिकू उत्पादन P : 1. बागेतील झाडांना आधार व वळण देणे, 2. बागेतील झाडांना खते देण्याच्या पद्धतीचा अभ्यास करणे
11	16.09.2017	AGR - 226	T : 1. पेरू, पपई व अंजीर उत्पादन, 2. डाळिंब व आवळा उत्पादन, 3. चिच, बोर, सीताफळ उत्पादन P : 1. पॉलीटनेलमध्ये भाजीपाला व फुलझाडांची रोपे तयार करणे, 2. आंबा मोहोराचे संरक्षण करणे
12	17.09.2017	AGR - 226	T : 1. टोमॅटो, वांगी व मिरची उत्पादन, 2. कोबीवर्गीय भाज्यांचे उत्पादन, 3. वेलवर्गीय भाज्यांची उत्पादन P : 1. बोरीच्या झाडांची छाटणी करणे, 2. फळझाडांचा बहार धरणे
13	23.09.2017	AGR - 226	T : 1. शेंगावर्गीय भाज्यांचे उत्पादन, 2. कांदा, लसूण, बटाटा व भेंडी उत्पादन, 3. मूळवर्गीय भाज्यांचे उत्पादन P : 1. वेलवर्गीय भाज्यांची बांधणी करणे
14	07.10.2017	AGR - 226	T : 1. पालेभाज्यांचे उत्पादन, 2. शेवगा, कढीपत्ता व हादगा उत्पादन, 3. अपारंपरिक भाजीपाला उत्पादन P : 1. कंदवर्गीय फुलझाडांची लागवड करणे

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
15	08.10.2017	AGR - 226	T : 1. गुलाब, झेंडू, अॅस्टर व झिनिया उत्पादन, 2. कार्नेशन, जरबेरा व आर्किड उत्पादन, 3. शेवंती, डेलिया व गेलार्डिया उत्पादन, P : 1. गुलाबाची छाटणी करणे
16	14.10.2017	AGR - 226	T : 1. निशिंगंध, ग्लॉडओलस व लिली उत्पादन, 2. जस्मीनचे उत्पादन P : 1. फळे, भाजीपाला व फुलांची परिपक्वतेच्या लक्षणांवरून काढणी करणे
17	15.10.2017	AGR - 226 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. फळे, भाजीपाला व फुलांचे वर्गीकरण, 2. अतिघनता व उच्चघनता लागवडीच्या पद्धती, 3. फळे, भाजीपाला व फुलांची साठवणूक P : 1. अतिघनता पद्धतीने लागवड केलेल्या पिकांना वळण व छाटणी पद्धतीचा अभ्यास, 2. द्राक्ष पिकाच्या वळण व छाटणीचा अभ्यास करणे
18	28.10.2017	AGR - 226 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. द्राक्ष उत्पादन, 2. करवंद, फालसा व बेल उत्पादन, 3. सफरचंद व स्ट्रॉबेरी उत्पादन P : 1. फळे व भाजीपाला पिकांच्या बाजारपेठेचा अभ्यास
19	29.10.2017	AGR - 226 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. पॉलिहाऊस व शेडनेटमधील भाजीपाला उत्पादन, 2. भाजीपाला पिकांचे बिजोत्पादन, 3. अननस व फणस उत्पादन P : 1. फळे, भाजीपाला व फुले साठवणूकीसाठी शीत साखळी व शीतकक्षांचा अभ्यास
20	04.11.2017	AGR - 226 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. पीअर, पीच व प्लम उत्पादन, 2. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. शेडनेटमधील भाजीपाला पिकांचे पाणी व खत व्यवस्थापनाचा अभ्यास
21	05.11.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 2 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
22	11.11.2017	AGR - 227	T : 1. रोपवाटिका स्थापनेची कार्यपद्धती, 2. रोपवाटिकेसाठी जागेची निवड आणि पूर्वतयारी, 3. रोपवाटिकेतील मातृवृक्षांची लागवड आणि संगोपन P : 1. रोपवाटिकेचा आराखडा तयार करून आखणी करणे, 2. रोपवाटिकेसाठी लागणाऱ्या साधनांचा अभ्यास करणे
23	12.11.2017	AGR - 227	T : 1. रोपवाटिकेतील अभिवृद्धीसाठी माध्यमे आणि साहित्य, 2. रोपवाटिकेसाठी विविध हत्यारे व अवजारे, 3. रोपवाटिकेतील अभिवृद्धीगृहे P : 1. रोपवाटिकेमधील अभिवृद्धीच्या माध्यमांचा अभ्यास करणे, 2. वनस्पतींची बियांपासून अभिवृद्धी करणे
24	18.11.2017	AGR - 227	T : 1. रोपवाटिकेत झाडांची शाखीय अभिवृद्धी व ऊतिसंबंधन, 2. रोपवाटिकेतील झाडांची बियांपासून अभिवृद्धी 3. रोपवाटिकेतील अभिवृद्धीसाठी संजीवकाचा वापर P : 1. रोपांची शाखीय पद्धतीने अभिवृद्धी करणे, 2. रोपवाटिकेत वाफे तयार करून ते निर्जंतुक करणे
25	19.11.2017	AGR - 227	T : 1. रोपवाटिकेत झाडांच्या कलमा-रोपांचे संरक्षण, 2. रोपवाटिकेतील झाडांच्या कलमांची निगा, 3. कलमा-रोपांचे विक्रीसाठी संस्करण P : 1. कलमा-रोपांची पुनर्लागवड करणे
26	02.12.2017	AGR - 227	T : 1. रोपवाटिकेतील मजूर व्यवस्थापन, 2. कलमा-रोपांचे विक्रीसाठी वर्गीकरण व प्रदर्शनीय मांडणी, 3. रोपवाटिकेतील वाफे आणि अभिवृद्धी गृहांचे निर्जंतुकीकरण P : 1. रोपवाटिकेत अभिवृद्धीसाठी संजीवकांची द्रावणे तयार करणे
27	03.12.2017	AGR - 227	T : 1. प्लॅन्ट लायबरी : संकल्पना व कार्यपद्धती, 2. रोपवाटिकेतील वर्षभरातील निविष्टा व कामांचे नियोजन, 3. रोपवाटिकेतील खर्चाचे अंदाजपत्रक व आर्थिक नियोजन P : 1. रोपवाटिकेतील अभिवृद्धीगृहांचा अभ्यास करणे
28	09.12.2017	AGR - 227	T : 1. शासनाच्या रोपवाटिका विकास योजना, 2. रोपवाटिकेचे अर्थशास्त्र, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. रोपवाटिकेतील कामांचे आणि खर्चाचे अंदाजपत्रक तयार करणे
29	10.12.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर 3 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
30	16.12.2017	AGR - 228	T : 1. परसबाग, 2. बागबगिचा आराखडा, 3. बागेतील सजीव आणि निर्जीव घटक P : 1. परसबागेचा आराखडा तयार करणे, 2. प्रांगणउद्यानातील सजीव व निर्जीव घटकांचा अभ्यास करणे
31	17.12.2017	AGR - 228	T : 1. बागेतील बांधकामे, 2. हिरवळीचे प्रकार, 3. बागेतील झुडपांचे प्रकार P : 1. बागेतील झाडांचे संरक्षण करणे, 2. बागेत हिरवळ (लॉन) तयार करणे
32	06.01.2018	AGR - 228	T : 1. कुंपण आणि कडांचे प्रकार, 2. शोभिवंत पानांची आणि फुलांची झुडपे, 3. घरात ठेवण्यासाठी शोभिवंत झाडांची, निवड, मांडणी आणि निगा P : 1. पाण्यातील वनस्पतींची लागवड करणे, 2. जमिनीशिवाय झाडांची लागवड करणे.
33	07.01.2018	AGR - 228	T : 1. निवडुंगाचे प्रकार, 2. लतावेलीचे प्रकार, 3. माड (पाम) आणि बांबू P : 1. काचपात्रातील बाग तयार करणे
34	13.01.2018	AGR - 228	T : 1. ऑकड, 2. वामन वृक्ष (बोनसाय), 3. पाण्यात वाढणाऱ्या शोभिवंत वनस्पती P : 1. टांगण्यासाठी (हॅंगिंग बास्केट) कुंड्या तयार करणे
35	14.01.2018	AGR - 228	T : 1. प्रेक्षणीय झाडे, 2. गच्चीवरील बाग, 3. खडकबाग P : 1. झाडांपासून बोन्साय तयार करणे
36	20.01.2018	AGR - 228	T : 1. पुष्परचना, 2. प्रदर्शनात सहभाग, 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. फुलांच्या विविध पुष्परचनांचा अभ्यास करणे
37	21.01.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर 4 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)

• कृषिव्यवसाय व्यवस्थापन पदविका (ऑगस्ट 2017 ते जानेवारी 2018)

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
1	01.08.2017		संयुक्त संपर्कसत्र : मुक्त कृषि-शिक्षणाची संकल्पना आणि वाटचाल, वार्षिक संपर्कसत्र आराखडा आणि पुस्तकांचे वितरण, सूचना, शंका-समाधान
2	05.08.2017	AGR-217	T : 1. कृषि-अर्थशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती; 2. मागणी आणि मागणीचा सिद्धांत; 3. पुरवठा आणि पुरवठ्याचा सिद्धांत P : 1. कृषिमालाच्या मागणी, पुरवठ्याचा अभ्यास करणे, 2. उत्पादन खर्चाच्या विविध घटकांचा अभ्यास करणे
3	06.08.2017	AGR-217	T : 1. उपयोगिता विश्लेषण, 2. उत्पादन आणि उत्पादनाला प्रभावित करणारे घटक, 3. व्यवस्थापनशास्त्र संकल्पना आणि विकास P : 1. कृषि वित्त पुरविणाऱ्या संस्थांचा अभ्यास करणे, 2. कृषिव्यवसायातील अभिलेखे, 3. लेखा पुस्तिकांचा अभ्यास करणे
4	12.08.2017	AGR-217	T : 1. कृषिव्यवस्थापन संकल्पना आणि महत्त्व, 2. कृषिसाधनस्रोत व्यवस्थापन, 3. कृषिव्यवसायातील वित्त व्यवस्थापन P : 1. कृषिव्यवसाय वैयक्तिक अंदाजपत्रक तयार करणे, 2. देशांतर्गत प्रमुख कृषि-बाजारपेठांचा अभ्यास करणे
5	13.08.2017	AGR-217	T : 1. कृषिव्यवसायासाठी विश्लेषणाची साधने, 2. कृषि-विपणन : व्याख्या आणि व्याप्ती, 3. शेतीमालाच्या विक्रीची कार्ये P : 1. कृषिमालाच्या विक्रीव्यवस्थेचा अभ्यास करणे
6	19.08.2017	AGR-217	T : 1. देशांतर्गत विपणन, 2. शेतीमाल बाजार व्यवस्थेचा खर्च, 3. विक्रीव्यवस्थेतील नियमन P : 1. कृषिमालाच्या गुणवत्ता मापदंडांचा अभ्यास करणे
7	20.08.2017	AGR-217	T : 1. शेतीउत्पादनाची निर्यात ,गरज ,पद्धती आणि कार्ये 2. कृषिमाल निर्यातीसाठी बाजारपेठ व मालाचा दर्जा; 3. जागतिक व्यापार व माहितीतंत्रज्ञान P : 1. कृषिमालाच्या आयात, निर्यात धोरणाचा अभ्यास करणे
8	03.09.2017	AGR-217	T : 1. फळे, भाजीपाला निर्यात, 2. फुलांची निर्यात ,3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. फळे, भाजीपाला आणि फुलांच्या निर्यातीचा अभ्यास करणे
9	09.09.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 1 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
10	10.09.2017	AGR - 218	T : 1. कृषिसेवा केंद्रांची गरज; 2. सुधारित वाणांची उत्पत्ती व निर्मिती; 3. रासायनिक खते, रोग आणि कीड प्रतिबंधक औषधे यांचा वापर P : 1. कृषिसेवा केंद्र सुरु करण्यासाठी आवश्यक बाबींची माहिती घेणे, 2. कृषिसेवा केंद्रामार्फत पुरविण्यात येणाऱ्या सुविधांचा अभ्यास करणे
11	16.09.2017	AGR - 218	T : 1. कृषिसेवा केंद्र चालविण्यासाठी अर्हता, 2. कृषिसेवा केंद्र सुरु करण्याचे नियम व नियामावली, 3. कृषिसेवा केंद्राचे आर्थिक नियोजन P : 1. कृषिसेवा केंद्राच्या कार्यपद्धतीचा अभ्यास करणे, 2. कृषिसेवा केंद्रावर उपलब्ध निविष्ठांची यादी व किंमत मिळविणे
12	17.09.2017	AGR - 218	T : 1. निविष्ठा-बी-बियाणे व नर्सरी रोपे व्यवस्थापन, 2. निविष्ठा-रोग व कीडनाशके, इतर रसायने, औजारे, 3. निविष्ठा - सिंचन वापर यंत्रे, इतर साहित्य व सामग्री P : 1. कृषिसेवा केंद्र सुरु करणेसाठी आवश्यक भांडवल,कर्जसोयी यांचा अभ्यास करणे, 2 . केंद्राच्या अर्थशास्त्राचा अभ्यास करणे
13	23.09.2017	AGR - 218	T : 1. व्यवस्थापनासाठी लागणारे मनुष्यबळ व यांत्रिक बळ, 2. निविष्ठा विक्री व्यवस्थेतील विविध कार्ये, 3. विक्रेते-खरेदीदार संबंध P : 1. कृषिसेवा केंद्राकडून शेतकऱ्यांच्या अपेक्षांचा अभ्यास करणे

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
14	07.10.2017	AGR - 218	T : 1. निविष्ठांची रोख ,उधार विक्री व त्यानंतरची हमी, 2. विक्रीव्यवस्थेचा खर्च व नफा, 2. निविष्ठा विक्रीव्यवस्थापनामधील कार्यक्षमता P : 1 . कृषिसेवा केंद्रावरील उपलब्ध कृषि-रसायनांची प्रचलित आणि शास्त्रीय नावाप्रमाणे यादी करणे
15	08.10.2017	AGR - 218	T : 1 . शेती-उत्पादनाशी निगडित योजना, शिफारशीसंबंधी सल्ला, 2. कृषि पत-पुरवठा सल्ला, 3. पीक नियोजनासंबंधी सल्ला P : 1. कीटकनाशके, बुरशीनाशके, जीवाणुखते, रासायनिक खते यांचे वर्गीकरण करणे
16	14.10.2017	AGR - 218	T : 1. कृषिसेवा केंद्रामार्फत देण्यात येणाऱ्या सेवासल्ला यासंबंधी माहिती, 2. शेतमाल विक्रीव्यवस्थेसंबंधी सल्ला P : कृषि सल्ला सेवा केंद्रास भेट देऊन तेथील सेवांची आदर्श कृषिसेवा केंद्रातील सेवांशी तुलना करणे
17	15.10.2017	AGR - 218 पुरवणीपुस्तिका	T : 1 . जागतिक व्यापार संघटन आणि कृषि व्यापार, 2. कृषि विक्री व्यवस्थापनातील बदल, नवीन कायदे आणि नियमावली, 3. कृषि मालाच्या किंमती P : 1. विविध कृषि उद्योगांना भेटी व पाहणी अहवाल तयार करणे ,2 .कृषि वन शेतीस भेट आणि अहवाल तयार करणे
18	28.10.2017	AGR - 218 पुरवणीपुस्तिका	T : 1 . कंत्राटी शेती ,सामुहिक शेती व सहकारी शेती पद्धती, 2. आपत्ती व्यवस्थापन आणि पिक विमा योजना, 3. कृषि उद्योजकता विकास P : 1. कृषि व्यवसाय संज्ञापनातील विविध घटकांचा अभ्यास करणे
19	29.10.2017	AGR - 218 पुरवणीपुस्तिका	T : 1 . एकात्मिक अन्नद्रव्ये, पाणी, खते, कीड, रोग आणि विक्री व्यवस्थापन, 2. वनशेती व कृषि वानिकी, 3. चारा पिकांचे अर्थशास्त्र P : 1. विविध पिकांच्या लागवड खर्चाचा अभ्यास करणे
20	04.11.2017	AGR - 218 पुरवणीपुस्तिका	T : 1 . कृषि व्यवसाय संज्ञापन व समाविष्ट घटकांची व्याप्ती, 2. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. कृषिसाठी कर्ज पुरवठा प्रस्ताव तयार करणे
21	05.11.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 2 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
22	11.11.2017	AGR - 219	T : 1. कृषिप्रक्रिया उद्योगाची गरज, 2. प्रक्रियायुक्त पदार्थांची साठवण व विक्री 3. प्रक्रिया उद्योगासाठी भांडवल, P : 1. प्रक्रियायुक्त उद्योगातील अडचणी आणि वैशिष्ट्यांचा अभ्यास करणे, 2. प्रक्रिया-उद्योगाच्या अर्थशास्त्राचा अभ्यास करणे
23	12.11.2017	AGR - 219	T : 1. प्रक्रिया उद्योगासाठी शासकीय योजना, 2. प्रक्रियायुक्त पदार्थांची निर्यात 3. दुग्धव्यवसाय P : 1. एखाद्या प्रक्रिया-उद्योगाचा अभ्यास करणे, 2. दुग्धव्यवसायाचा अभ्यास करणे
24	18.11.2017	AGR - 219	T : 1. दुग्धव्यवसायासाठी सोयी-सुविधा, 2. दुग्धव्यवसाय व प्रक्रिया, 3. कुक्कुटपालन P : 1. कुक्कुटपालन व्यवसायाचा अभ्यास करणे ,2.रोपवाटीका व्यवस्थापन पद्धतीचा अभ्यास करणे.
25	19.11.2017	AGR - 219	T : 1. कुक्कुटपालन व्यवस्थापन, 2. रोपवाटिका, 3. रोपवाटिका व्यवस्थापन P : 1. फ्लोरिस्ट शॉप व्यवस्थापनाचा अभ्यास करणे
26	02.12.2017	AGR - 219	T : 1. रोपवाटिका उत्पादनाचे विपणन, 2. 'फ्लोरिस्ट शॉप'ची स्थापना आणि संचालन, 3. 'फ्लोरिस्ट शॉप' व्यवस्थापन P : 1. आपल्या परिसरातील कृषिपर्यटन स्थळांची माहिती घेऊन त्यांची यादी तयार करणे

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
	03.12.2017	AGR - 219	T : 1. कृषि-पर्यटनाची मूलतत्त्वे, 2. कृषि-पर्यटनस्थळाची निर्मिती, 3. विशेष पर्यटन P : 1. कृषि-पर्यटन आणि कृषि-प्रदर्शनामध्ये माहिती-तंत्रज्ञानाचा वापर करणे
27	09.12.2017	AGR - 219	T : 1. विशेष कृषि-प्रदर्शने, 2. कृषि-प्रदर्शनासाठी माहिती-तंत्रज्ञानाचा वापर , 3. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. कृषि-प्रदर्शन आयोजित करण्यासाठी प्रकल्प आराखडा तयार करणे
28	10.12.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 3 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
29	16.12.2017	AGR - 220	T : 1. संप्रेषणाची मूलतत्त्वे, 2. संप्रेषणाचे प्रकार, 3. संप्रेषणातील अडथळे P : 1. संप्रेषण चक्राचा अभ्यास करणे, 2. लेखी व तोंडी संप्रेषणाचा अभ्यास करणे
30	17.12.2017	AGR - 220	T : 1. प्रभावी संप्रेषण, 2. व्यवसाय संप्रेषण, 3. उत्तेजनांची कार्ये P : 1. संप्रेषणातील अडथळ्यांचा अभ्यास करणे, 2. जाहिरातीसाठी योग्य माध्यमाची निवड करणे
31	06.01.2018	AGR - 220	T : 1. उत्तेजनाची पद्धती, 2. संस्थांच्या संधानाकरिता संप्रेषण, 3. कृषि-संप्रेषणाची प्रसारमाध्यमे P : 1. कृषि-प्रदर्शनासाठी संप्रेषणाचा वापर करणे, 2. कृषि सल्ला सेवेसाठी प्रभावी संप्रेषणाचा अभ्यास करणे
32	07.01.2018	AGR - 220	T : 1. निर्यात उत्तेजन, 2. संगणक परिचय, 3. संगणकाची अंतर्गत माहिती P : 1. संगणकातील एम.एस.वर्डची ओळख करून घेणे.
33	13.01.2018	AGR - 220	T : 1. सॉफ्टवेअरची माहिती, 2. मल्टिमिडिया व इंटरनेटची ओळख, 3. कृषिक्षेत्रात संगणकाचा वापर P : 1. पिक उत्पादनमध्ये संगणकाच्या वापरासाठी माहिती तयार करणे
34	14.01.2018	AGR - 220	T : 1. माहिती-तंत्रज्ञानाचा उपयोग, 2. डेटा बेस मॅनेजमेंट, 3. माहिती-तंत्रज्ञानाचा वापर P : 1. कृषि आणि कृषिव्यवसायातील वेब साईटची यादी तयार करणे
35	20.01.2018	AGR - 220	T : 1. शेती व्यवसायाकरिता इंटरनेटचा वापर, 2. अॅंगी-इन्फॉर्मॅटिक्स ,3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. फळे, भाजीपाला, फुलबाजारातील मागील दरांची महिनावार माहिती एकत्र करून दरांच्या चढ-उताराचा अभ्यास करणे
36	21.01.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 4 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)

• कृषि-पत्रकारिता पदविका (ऑगस्ट 2017 ते जानेवारी 2018)

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
1	01.08.2017		संयुक्त संपर्कसत्र : मुक्त कृषि-शिक्षणाची संकल्पना आणि वाटचाल, वार्षिक संपर्कसत्र आराखडा आणि पुस्तकांचे वितरण, सूचना, शंका-समाधान
2	05.08.2017	AGR-221	T : 1. कृषि-पत्रकारिता, 2. कृषि पत्रकारितेची तत्त्वे 3. कृषि पत्रकारितेची उद्दिष्टे P : 1 . महाराष्ट्रातील मराठी दैनिकांतील माहितीचे विश्लेषण करणे, 2. शेतीविषयक मासिकांचा अभ्यास करणे .
3	06.08.2017	AGR-221	T : 1. कृषि-पत्रकारितेची कार्ये, 2. बातमी, 3. कृषि-पत्रकारितेचे स्वरूप P : 1. महाराष्ट्रातील शेतीविषयक दैनिकातील/मासिकातील संपादकीय लेखांचा अभ्यास करणे , 2. आकाशवाणी/दूरदर्शन वरील शेतीविषयक कार्यक्रमांची माहिती घेणे
4	12.08.2017	AGR-221	T : 1 . कृषि-पत्रकारितेचे प्रकार, 2. माध्यमांच्या कार्यालयाचे स्वरूप, 3. वृत्तपत्रांची मांडणी व सजावट P : 1. प्रगतिशील शेतकऱ्याची आणि कृषि शास्त्रज्ञाची मुलाखत घेणे , 2. शेतीविषयक वृत्तलेख /यशोगाथा लिहिणे
5	13.08.2017	AGR-221	T : 1. चांगल्या कृषि-वार्ताहाराचे गुण, 2. कृषि-पत्रकारितेतील शब्दयोजना व वाक्यरचना, 3. मुलाखत-तंत्र आणि मंत्र P : 1. शेतीविषयक जाहिरातींचा अभ्यास करणे.
6	19.08.2017	AGR-221	T : 1 . वृत्तलेख आणि यशोगाथा ,2 .संपादकीय, 3. खास अंक आणि लेखमाला, P : 1. कृषीविषयक छायाचित्रे, रेखाचित्रे आणि व्यंगचित्रे यांचा अभ्यास करणे
7	20.08.2017	AGR-221	T : 1. कृषि-जाहिराती ,2 .चित्र आणि छायाचित्र, 2. कृषि पुरवणी P : 1. दिलेल्या लेखाचे मुद्रितशोधन करून सुधारित प्रत तयार करणे
8	03.09.2017	AGR-221	T : 1. संपादन ,2 .मूल्यमापन ,3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : छापील साहित्याचे व मजकुराचे मूल्यमापन करणे.
9	09.09.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 1 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
10	10.09.2017	AGR - 222	T : 1. कृषि-संज्ञापन, 2. संज्ञापन प्रतिमाणे, 3. कृषि-संज्ञापनप्रक्रिया P : 1 . संदेशवहन प्रक्रिया व या प्रक्रियेतील घटक ओळखणे. 2. आकाशवाणी प्रसारणासाठी कार्यक्रम तयार करणे.
11	16.09.2017	AGR - 222	T : 1. वैयक्तिक संज्ञापन, 2. गट संज्ञापन, 3. समूह संज्ञापन, P : 1 . दूरचित्रवाणीसाठी योजनेची माहिती देणारी संहिता तयार करणे, कृषियोजनांची माहिती देणारी हस्तपत्रिका ,घडीपत्रिका ,पुस्तिका तयार करणे
12	17.09.2017	AGR - 222	T : 1. संगणक आणि इलेक्ट्रॉनिक संज्ञापन, 2. कृषिवाङ्मय, 3. नवाचारांचे संज्ञापन P : 1 . कृषियोजनेला प्रसिद्धी देणारे भिक्तीपत्रक तयार करणे 2. कृषिविषयक वृत्तकथांचा अभ्यास करणे.
13	23.09.2017	AGR - 222	T : 1. संज्ञापन समस्या, 2. कृषि-पत्रकारिता, 3. कृषि-पत्रकारिता : छापील माध्यमे P : 1. सभेला हजर राहून सभेचा वृत्तांत तयार करणे.
14	07.10.2017	AGR - 222	T : 1. कृषि पत्रकारिता-इलेक्ट्रॉनिक माध्यमे, 2. कृषि-बातमी संकलन, 3. बातमी लिखाणातील दक्षता P : 1. कृषि प्रदर्शनाचे आयोजन व बातम्या तयार करणे.
15	08.10.2017	AGR - 222	T : 1. बातमी लेखनाच्या पद्धती, 2. बातमीची मांडणी, 3. कृषि-कार्यक्रमांच्या बातम्या P : 1. कृषि कार्यक्रमांसंबंधी परिपत्रक तयार करणे
16	14.10.2017	AGR - 222	T : 1. बातमीची प्रत तयार करणे, 2. कृषि-बातम्यांचे नियोजन P : 1. महत्त्वाच्या व्यक्तींच्या मुलाखतीवर आधारित वृत्तांत तयार करणे.

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
17	15.10.2017	AGR - 222 पुरवरणीपुस्तिका	T : 1. जनसंपर्क माध्यमांशी निगडीत कायदे, 2. जनसंपर्क माध्यमे आणि समाज , 3 .कृषि-पत्रकारितेत सामाजिक माध्यमांचा वापर P : 1. लोकसहभागातून ग्रामसर्वेक्षणात गावाचे विविध नकाशे तयार करणे , 2. लोकसहभागातून ग्रामसर्वेक्षणाच्या विविध विश्लेषण पद्धतींचा अभ्यास करून आकृती रेखाटन करणे
18	28.10.2017	AGR - 222 पुरवरणीपुस्तिका	T : 1.लोकसहभागातून ग्राम सर्वेक्षण)PRA(, 2. कलह – संघर्ष व्यवस्थापन , 3. नेतृत्वगुण विकास P : 1. कृषि उत्पादने लोकप्रिय करण्यासाठी जाहिरात करणे
19	29.10.2017	AGR - 222 पुरवरणीपुस्तिका	T : 1. बाजाराभिमुख कृषि विस्तार, 2. पत्रकारीतेची सर्वसामान्य तत्त्वे व सिद्धांत , 3 .कृषि पत्रकारीतेतील संधी आणि मर्यादा P : 1. विविध कृषि उत्पादनांची गरज ओळखण्यासाठी बाजारपेठांचे सर्वेक्षण करणे
20	04.11.2017	AGR - 222 पुरवरणीपुस्तिका	T : 1. उद्योजकता विकास, 2. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. प्रक्रिया उद्योगाबाबतचा प्रकल्प अहवाल तयार करणे
21	05.11.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 2 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
22	11.11.2017	AGR - 223	T : 1 . आधुनिक पत्रकारितेची मूलतत्त्वे आणि प्रकार, 2. आधुनिक पत्रकारितेचे घटक, 3. माहिती-तंत्रज्ञानाचे मायाजाल, P : 1. आधुनिक पत्रकारितेच्या घटकांचा अभ्यास करणे, 2. माध्यम व समाजाचे नाते यांचा अभ्यास करणे.
23	12.11.2017	AGR - 223	T : 1. आंतरराष्ट्रीय संज्ञापन व आपण, 2. समाज आणि माध्यमांच्या गुंत्याची सोडवणूक, 3. आधुनिक मुद्रित माध्यमे P : 1. सर्जनशील लेखन आणि चालू घडामोडींवरील माहितीचे सादरीकरण करणे, 2. वृत्तपत्रातील बातम्यांचे वर्गीकरण व कृषिविषयक छायाचित्रांचे वर्णन करणे
24	18.11.2017	AGR - 223	T : 1. दृक्-श्राव्य माध्यमांचे बदलते स्वरूप, 2. संगणकाचा वापर, 3. सायबर पत्रकारिता P : 1. कृषि-उद्योगाला भेट देऊन त्या आधारे बातमी व लेख तयार करणे, 2. संकेतस्थळासाठी लेखन करणे
25	19.11.2017	AGR - 223	T : 1. विकास पत्रकारितेचे बदलते स्वरूप ,2 .माध्यमांची बदलती आशय घनता , 3 .संशोधनाधिष्ठित आणि शोध पत्रकारिता P : कृषि कार्यालयाच्या भेटीवरून वार्ताकन करणे.
26	02.12.2017	AGR - 223	T : 1. प्रशिक्षणाचे महत्त्व, 2. आंतरराष्ट्रीय घडामोडींचे आवश्यक सामान्य ज्ञान, 3. विविध क्षेत्रातील स्थानिक व चालू घडामोडी P : 1. नैसर्गिक आपत्तींचे वार्ताकन करणे व वृत्तपत्रातून प्रसिद्धीस पाठविणे.
27	03.12.2017	AGR - 223	T : 1. जनसंपर्काचे पत्रकारितेतील स्थान, 2. माहितीपट- चित्रपट यांची निर्मिती, 3. मल्टिमिडिया पत्रकारिता P : दूरचित्रवाणीसाठी संहिता लेखन करणे,
28	09.12.2017	AGR - 223	T : 1. फोटो पत्रकारिता, 2. माध्यमातील आधुनिक व्यवस्थापन ,3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. जनसंपर्क अधिकाऱ्याची मुलाखत घेऊन मुलाखतीचा अहवाल तयार करणे
29	10.12.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 3 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
30	16.12.2017	AGR - 224	T : 1. दुग्धव्यवसाय, 2. कुक्कुटपालन, 3. शेळी-मेंढीपालन आणि वराहपालन P : 1. दुग्धव्यवसायासंबंधी यशोगाथा तयार करून ती कृषीविषयक मासिकात प्रसिद्ध करणे, 2. यशस्वी फळ प्रक्रिया-उद्योगावर लेख तयार करून तो वृत्तपत्रामध्ये प्रसिद्ध करणे.

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
31	17.12.2017	AGR - 224	T : 1. रोपवाटिका, 2. मत्स्यशेती, 3. सेंद्रिय खते P : 1. मत्स्यबीज केंद्राला भेट देऊन वृत्तपत्रासाठी बातमी तयार करणे, 2. वाईनरी उद्योगाविषयी माहिती देणारी मुलाखत प्रसिद्ध करणे.
32	06.01.2018	AGR - 224	T : 1. फुलशेती, 2. कृषि-पर्यटन, 3. इतर पूरक उद्योग P : 1. दूरचित्रवाणीसाठी फळरोपवाटिका व्यवसायाची माहिती देणारी संहिता तयार करणे, 2. प्रक्रिया उद्योगातील अडचणींवर लेख लिहिणे.
33	07.01.2018	AGR - 224	T : 1. विविध शासकीय योजना, 2. भारतीय शेती, 3. फळे आणि भाजीपाला यावरील प्रक्रिया P : 1. शेळी-मेंढीपालन उद्योगाविषयी माहिती देणारा कार्यक्रम आकाशवाणीवरून प्रसारित करणे.
34	13.01.2018	AGR - 224	T : 1. धान्य-प्रक्रिया, 2. ऊस-प्रक्रिया, 3. औषधी व मसाला वनस्पति-प्रक्रिया P : 1. हरितगृहामध्ये फुलशेती करणाऱ्या उद्योजकाकडून फुलांच्या विक्रीव्यवस्थेची माहिती मिळवून त्यावर वृत्तकथा लिहिणे.
35	14.01.2018	AGR - 224	T : 1. मत्स्य-प्रक्रिया, 2. द्राक्षवाईन-उद्योग, 3. विविध शासकीय योजना P : 1. प्रक्रिया उद्योगासाठी लागणारी कागदपत्रे लोकांना माहित होण्यासाठी भितीपत्रके तयार करणे.
36	20.01.2018	AGR - 224	T : 1 . प्रकल्प अहवाल, 2. प्रक्रिया-उद्योगांसाठी आवश्यक परवाने ,3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1 . पूरक उद्योगांसाठी असणाऱ्या शासकीय योजनांची माहिती देणारी घडीपत्रिका तयार करणे
37	21.01.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 4 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)

● फळबागा पदविका शिक्षणक्रम (ऑगस्ट 2017 ते जानेवारी 2018)

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
1	01.08.2017		संयुक्त संपर्कसत्र : मुक्त कृषि-शिक्षणाची संकल्पना आणि वाटचाल, वार्षिक संपर्कसत्र आराखडा आणि पुस्तकांचे वितरण, सूचना, शंका-समाधान
2	05.08.2017	AGR - 205	T:1 . फळबागा लागवडीसाठी वाव व महाराष्ट्रातील फळबागा विभाग, 2. फळबागांसाठी योग्य हवामान व जमीन, 3. फळबागा लागवडीसाठी जागेची निवड P:1 . फळबागा लागवडीसाठी जमीनीची निवड, आखणी आणि लागवड, 2. फळझाडांची छोट कलम, गुठी कलम व दाब कलमाने अभिवृद्धी करणे
3	06.08.2017	AGR - 205	T: 1 . फळबागांचे नियोजन, आखणी आणि लागवड पद्धती, 2. कोरडवाहू फळबागांचे व्यवस्थापन,3 . फळबागेतील मशागतीच्या पद्धती P:1 . भेट व शेंडा कलम व डोळा भरून अभिवृद्धी, 2. लागवडीसाठी खड्डा खणणे आणि भरणे
4	12.08.2017	AGR - 205	T : 1. फळझाडांसाठी अन्नांशांची गरज आणि पाणीपुरवठा, 2. फळबागांतील तणांचे नियंत्रण, 3. फळबागांची छोटणी आणि वळण देण्याच्या पद्धती P : 1. फळबागेची लागवड आणि झाडांना आधार देणे, 2. फळबागांसाठी पाणी आणि खते देण्याच्या पद्धतीचा अभ्यास करणे
5	13.08.2017	AGR - 205	T :1 . डोळ्यांमधील फळांकुरांची निर्मिती, 2. फळांची गळ, गळीच्या अवस्था, कारणे आणि उपाययोजना ,3 .फळांची विरळणी ,विरळणीची गरज आणि कार्यपद्धती P : 1. फळझाडांची छोटणी करणे आणि वळण देणे, 2. फळांची विरळणी, गरज आणि कार्यपद्धती
6	19.08.2017	AGR - 205	T : 1. फळबागांसाठी संजीवकांचा वापर, 2. फळझाडांच्या कमी उत्पादकतेची कारणे व उपाययोजना, 3. फळांची काढणी, वर्गवारी, पॅकिंग आणि विक्रीव्यवस्था P : 1. फळझाडांसाठी लागणाऱ्या संजीवकांचे द्रावण तयार करणे
7	20.08.2017	AGR - 205	T : 1. बियांची सुप्तावस्था आणि उगवणशक्ती, 2. फळझाडांच्या शाखीय अभिवृद्धीच्या पद्धती, 3. रोपवाटिकेतील अभिवृद्धिगृहे P : 1. फळांची पक्वता तपासणी, काढणी, प्रतवारी आणि पॅकिंग करणे
8	03.09.2017	AGR - 205	T : 1. फलोद्यान विकासातील रोपवाटिकेचे महत्त्व, 2. शासनाच्या फलोद्यान विकास योजना ,3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना. P : 1. रोपवाटिका स्थापन करण्यासाठी आराखडा तयार करणे आणि अभिवृद्धिगृहांचा अभ्यास करणे
9	09.09.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 1 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
10	10.09.2017	AGR - 206	T : 1. आंबा उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. केळी उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. द्राक्ष-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. इनसिटू पद्धतीने आंब्याची लागवड करणे आणि गावठी आंब्याचे सुधारित जातीत रुपांतर करणे, 2. बार्डो मिश्रण आणि बोर्डो पेस्ट तयार करणे आणि तिचा वापर करणे
11	16.09.2017	AGR - 206	T : 1. संत्रा उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. मोसंबी उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. लिंबू-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. फळबागेतील आंतरमशागत व तणनियंत्रण करणे, 2. आंबा मोहोराचे संरक्षण करणे
12	17.09.2017	AGR - 206	T : 1. पपनस उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. ग्रेपफुट उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. डाळिंब-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. द्राक्षवेलींची एप्रिल छोटणी करणे, 2. द्राक्ष बागेवर कीटकनाशकांचे आणि रोगनाशकांचे द्रावण तयार करून फवारणे
13	23.09.2017	AGR - 206	T : 1. पेरु उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. पपई उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. अंजीर-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. आंब्याच्या झाडांना कल्टरची प्रक्रिया करणे

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
14	07.10.2017	AGR - 206	T : 1. बोर उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. सीताफळ उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. रामफळ-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. द्राक्षवेलीची ऑक्टोबर छाटणी करणे आणि खोडावर गर्डलिंग करणे
15	08.10.2017	AGR - 206	T : 1. कलिंगड उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. खरबूज उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. बिबा-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. फळझाडांना बहार ट्रिटमेंट देणे
16	14.10.2017	AGR - 206	T : 1. जांभूळ उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. चिंच-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. फळझाडांना खते व पाणी देण्याच्या पद्धती अभ्यासणे
17	15.10.2017	AGR - 206 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. चेरी उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. सफरचंद उत्पादन तंत्रज्ञान 3. पीअर ,पीच ,प्लम उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. बियाण्याची सुप्तावस्था नष्ट करण्याच्या पद्धतीचा अभ्यास करणे ,2 .रोग किडींचा प्रादुर्भाव असलेल्या बागांना भेट देणे
18	28.10.2017	AGR - 206 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. ड्रॅगनफ्रूट व नोनी फ्रूट उत्पादन तंत्रज्ञान 2 . बेलफळ उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. चहा उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. फळांच्या साठवणुकीत होणारे भौतिक व रासायनिक बदलांचा अभ्यास करणे ,
19	29.10.2017	AGR - 206 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. सुगंधी वनस्पती उत्पादन तंत्रज्ञान ,2 .औषधी वनस्पती उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. मधमाशापालन P : 1. फळ प्रक्रीया उद्योगास भेट देणे
20	04.11.2017	AGR - 206 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. घन लागवड आणि मिडो ऑर्चर्ड पद्धती ,2 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. औषधी व सुगंधी वनस्पतींची ओळख आणि अभ्यास करणे
21	05.11.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 2 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
22	11.11.2017	AGR - 207	T : 1. काजू उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. चिकू उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. नारळ-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. स्ट्रॉबेरीची रोपापासून लागवड करणे, 2. चिकू फळांची परिपक्वतेची लक्षणे बघून काढणी करणे
23	12.11.2017	AGR - 207	T : 1. सुपारी उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. अननस उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. कॉफी-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. फळझाडांना वळण आणि आधार देणे, 2. गावठी आवळ्याच्या रोपांवर डोळा भरणे
24	18.11.2017	AGR - 207	T : 1. रबर उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. ऑईलपाम (तेल्यामाड (उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. स्ट्रॉबेरी-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. फळांची विरळणी करून संजीवकांचा वापर करणे, 2. चिकूची भेट कलमाने अभिवृद्धी करणे
25	19.11.2017	AGR - 207	T : 1. लिची उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. अॅव्होकॅडो उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. आवळा-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. फणसाची आणि काजूची अभिवृद्धी करणे,
26	02.12.2017	AGR - 207	T : 1. कोकम उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. पॅशनफूट उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. फणस-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1 . कलमांच्या खोडाभोवती आच्छादन आणि कलमावर सावली करणे
27	03.12.2017	AGR - 207	T : 1. करवंद उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. फालसा उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. चारोळी-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. फळझाडांवरील किडी ओळखून त्यांचा बंदोबस्त करणे

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
28	09.12.2017	AGR - 207	T : कवठ उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. कमरख (स्टार ॲपल-(उत्पादन तंत्रज्ञान ,3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : फळझाडांवरील रोग ओळखून त्यांचा बंदोबस्त करणे
29	10.12.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 3 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
30	16.12.2017	AGR - 208	T : 1. फळांचे उत्पादन, 2. फळांची काढणीनंतर होणारी नासाडी व व्यवस्थापन, 3. फळांची काढणी, प्रतवारी आणि पॅकिंग P : 1. फळांची परिपक्वता ओळखून फळांची काढणी करणे, 2. फळांची प्रतवारी करणे
31	17.12.2017	AGR - 208	T : 1. फळांची साठवण, वाहतूक आणि विक्रीव्यवस्था, 2. फळप्रक्रिया आणि फळांची निर्यात, 3. आंबा आणि केळी P : 1. फळांचे पॅकिंग करणे, 2. फळांची साठवण करणे
32	06.01.2018	AGR - 208	T : 1. लिंबूवर्गीय फळे आणि द्राक्षे, 2. चिकू, पेरु आणि पपई, 3. डाळिंब, बोर, सीताफळ, अंजीर आणि आवळा P : 1. फळे हवाबंद डब्यात टिकविणे, 2. फळांपासून जॅम, जेली आणि मार्मालेड तयार करणे
33	07.01.2018	AGR - 208	T : 1. स्ट्रॉबेरी, लिची, आणि अननस 2. फळांच्या प्रकियेची आवश्यकता, 3. फळांच्या प्रकियेची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती P : 1. फळांचे मुरंबे आणि पाकवलेले पदार्थ तयार करणे
34	13.01.2018	AGR - 208	T : 1. फळे हवाबंद डब्यात टिकविणे, 2. फळांपासून जॅम, जेली, मार्मालेड तयार करणे; 3. फळांचे मुरंबे आणि पाकवलेले पदार्थ तयार करणे P : 1. फळांच्या रसापासून सरबत तयार करणे
35	14.01.2018	AGR - 208	T : 1. फळांचे रस आणि सरबते तयार करणे, 2. फळांपासून लोणची आणि चटण्या तयार करणे आणि फळे वाळविणे, 3. शिरका तयार करणे P : 1. फळांपासून लोणची आणि चटण्या तयार करणे
36	20.01.2018	AGR - 208	T : 1. फळांपासून उपपदार्थ तयार करणे, 2. फळांपासून मद्यनिर्मिती ,3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. फळे सुकवून साठवणे करणे
37	21.01.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 4 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)

• भाजीपाला पदविका शिक्षणक्रम (ऑगस्ट 2017 ते जानेवारी 2018)

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
1	01.08.2017		संयुक्त संपर्कसत्र : मुक्त कृषि-शिक्षणाची संकल्पना आणि वाटचाल, वार्षिक संपर्कसत्र आराखडा आणि पुस्तकांचे वितरण, सूचना, शंका-समाधान
2	05.08.2017	AGR-209	T :1 . भाजीपाला लागवडीचे महत्त्व आणि वाव; 2. भाजीपाला लागवडीखालील क्षेत्र, उत्पादन आणि उत्पादकता; 3. भाजीपाला लागवडीसाठी जमीन आणि हवामान P : 1. परसबागेची आखणी करणे, 2. भाजीपाला पिकांच्या बियाणांची ओळख करुन घेणे
3	06.08.2017	AGR-209	T : 1. भाजीपाला पिकांचे वर्गीकरण, 2. भाजीपाला-उत्पादनाचे प्रकार, 3. भाजीपाला अभिवृद्धीची मूलतत्त्वे आणि कार्यपद्धती P : 1. बियाण्यांची उगवणशक्ती तपासून उगवणपूर्व प्रक्रिया करणे, 2. गादीवाफ्यावर रोपे तयार करणे
4	12.08.2017	AGR-209	T : 1. भाजीपाला उत्पादनात जातिवंत बियाण्याचे महत्त्व, 2. भाजीपाला बियाण्याची सुप्तावस्था आणि उगवण शक्ती, 3. भाजीपाला रोपवाटिका व्यवस्थापन P : भाजीपाल्यासाठी खते व पाणी देण्याच्या पद्धतींचा अभ्यास करणे
5	13.08.2017	AGR-209	T :1 . बिगरहंगामी भाजीपाला लागवड, 3. भाजीपाला पिकांच्या लागवड पद्धती, 3. भाजीपाला पिकांमधील पीक पद्धती P : 1. भाजीपाल्यावरील कीड व रोगांची ओळख आणि नियंत्रण करणे
6	19.08.2017	AGR-209	T : 1. भाजीपाला पिकांसाठी खतांचे व्यवस्थापन, 3. भाजीपाल्यासाठी पाणी व्यवस्थापन, 3. भाजीपाला पीक-संरक्षण P : 1. भाजीपाल्यातील तणांचे नियंत्रण करणे
7	20.08.2017	AGR-209	T : 1. भाजीपाला पिकांमधील आंतरमशागत, 2. भाजीपाला पिकांना वळण आणि आधार देणे, 3. भाजीपाला पिकांच्या फळधारणेतील समस्या आणि उपाययोजना P :1 . भाजीपाला पिकांना वळण आणि आधार देणे
8	03.09.2017	AGR-209	T : 1. भाजीपाला पिकांमध्ये संजीवकांचा वापर, 2. भाजीपाला पीक लागवडीचे अर्थशास्त्र ,3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P :1 . भाजीपाला पिकांत संजीवकांचे द्रावण तयार करुन वापरणे
9	09.09.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 1 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
10	10.09.2017	AGR-210	T : 1. टोमॅटो उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. वांगी उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. मिरची, ढोबळी मिरची आणि पॅपरिका-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. टोमॅटोच्या झाडांना आधार देणे, 2. टोमॅटोवरील फळ पोखरणाऱ्या अळीचे नियंत्रण करणे
11	16.09.2017	AGR-210	T : 1. काकडी, घेरकीन, ढेमसा उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. दोडका, घोसाळी आणि पडवळ उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. दुधी-भोपळा, कारली आणि चोचो-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. मिरचीतील फळगळ कमी करण्यासाठी संजीवकांचा वापर करणे, 2. काकडीवर्गीय पिकांवरील पाने पोखरणाऱ्या अळीचा बंदोबस्त करणे
12	17.09.2017	AGR-210	T : 1. कलिंगड आणि खरबूज उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. तांबडा भोपळा आणि कोहळा उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. घेवडा-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. भोपळावर्गीय भाज्यांची पॉलिबॅगमध्ये रोपे तयार करणे, 2. कलिंगड, खरबूज फळांची पक्वता तपासून काढणी करणे
13	23.09.2017	AGR-210	T : 1. वाल (पावटा) उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. चवळी आणि गवार उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. वाटाणा-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. वाटाण्यावरील भुरी रोगाचे नियंत्रण करणे

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
14	07.10.2017	AGR-210	T : 1. बीटरुट उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. शेवगा आणि कढीपत्ता उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. तोंडली, करटोली आणि परवल-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1 . शतावरी पिकाची काढणी करणे
15	08.10.2017	AGR-210	T : 1. शतावरी उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. अश्वगंधा उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. आले आणि अळू-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. शेवगा पिकाची छाटणी करणे
16	14.10.2017	AGR-210	T : 1. हळद उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. कोरफड आणि रानवांगी-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1 . आले आणि हळद यांच्या लागवडीच्या पद्धतींचा अभ्यास करणे
17	15.10.2017	AGR-210 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. भाजीपाला बीजोत्पादनाच्या विविध पद्धती, 2. वेलची आणि व्हॅनीला उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. दालचिनी आणि ऑल स्पायसेस उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1 . भाजीपाल्याच्या बीज रचनेचा अभ्यास करून उगवण आणि साठवणीचा अभ्यास करणे, 2. विविध भाजीपाला पिकांच्या जातीनिहाय बियाणांची ओळख आणि अभ्यास करणे
18	28.10.2017	AGR-210 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. जायफळ आणि जायपत्री उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. लवंग आणि काळी मिरी उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. बडीशोप आणि इसबगोल उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. विविध मसाला पिकांच्या बियाणांची व जातींची ओळख आणि अभ्यास करणे
19	29.10.2017	AGR-210 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. जीरे आणि मोहरी उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. केशर उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. टॅपिओका उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1 . भाजीपाला बियाणे उत्पादन केंद्रास भेट देऊन F 1हायब्रीड सीड प्रॉडक्शनचा अभ्यास करणे व बियाणे प्रक्रिया आणि पॅकिंगची माहिती घेणे
20	04.11.2017	AGR-210 पुरवणीपुस्तिका	T : 1. सुरण व कणगर उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. अतंगत आणि अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1 . मसाला पिकांच्या बागेला भेट देऊन मसाला पिकांची ओळख व अभ्यास करणे
21	05.11.2017		अतंगत परीक्षा पेपर: 2 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
22	11.11.2017	AGR - 211	T : 1. पानकोबी, लालकोबी आणि चायनीज कोबी, 2. फुलकोबी उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. नवलकोल-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. कोबीवर्गीय भाज्यांची पॉलिटनेलमध्ये रोपे तयार करणे, 2. बटाट्याची लागवड करणे
23	12.11.2017	AGR - 211	T : 1. बोकाली आणि बुसेल्स स्फाऊट उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. भेंडी उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. बटाटा-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. कांद्याच्या पिकावर काढणीपूर्व प्रक्रिया करणे, 2. रताळ्याची लागवड करणे
24	18.11.2017	AGR - 211	T : 1. कांदा उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. लसूण उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. रताळी-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. भेंडीची काढणी व प्रतवारी करणे, 2. पालक आणि मेथीची लागवड करणे
25	19.11.2017	AGR - 211	T : 1. गाजर उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. मुळा उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. शलगम (टर्निप-) उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1 . सफेद मुसळीची लागवड करणे
26	02.12.2017	AGR - 211	T : 1. सफेद मुसळी उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. पालक उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. मेथी-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. धिंगरी आळिंबी उत्पादनासाठी बेड भरणे
27	03.12.2017	AGR - 211	T : 1. कोथिंबीर उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. लेट्यूस उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. मशरूम-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1 . बेबीकॉर्नची पक्वता ओळखून काढणी करणे

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
28	09.12.2017	AGR - 211	T : 1. बेबीकॉर्न उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. झुकिनी-उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. अंतर्गत आणि अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1 . भाजीपाला-उत्पादन खर्च काढणे
29	10.12.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 3 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
30	16.12.2017	AGR - 212	T : 1. भाजीपाला काढणी, 2. भाजीपाला काढणीनंतर होणारी नासाडी, 3. भाजीपाला काढणीनंतरचे व्यवस्थापन P : 1 . भाजीपाल्याची काढणी करणे, 2. भाजीपाल्याची प्रतवारी करणे
31	17.12.2017	AGR - 212	T : 1. भाजीपाल्याची प्रतवारी आणि पॅकिंग, 2. भाजीपाल्याची साठवण, 3. वांगीकुळातील भाजीपाला P : 1. भाजीपाल्याचे पॅकिंग करणे, 2. भाजीपाल्याची शीतकक्षात साठवण करणे
32	06.01.2018	AGR - 212	T : 1 . काकडी, भोपळा, शेंगवर्गीय भाजीपाला व बेबीकॉर्न, 2. कोबीवर्गीय भाजीपाला, 3. कंदवर्गीय, मूळवर्गीय व बहुवर्षीय भाजीपाला P : 1 . कंदवर्गीय भाज्यांची साठवण करणे, 2. भाजीपाल्याची वाहतूक करणे
33	07.01.2018	AGR - 212	T : 1 . भेंडी, पालेभाज्या व मशरूम, 2. भाजीपाल्याची वाहतूक, 3. भाजीपाल्याची विक्रीव्यवस्था P : 1 . भाजीपाल्याची विक्री करणे
34	13.01.2018	AGR - 212	T : 1. भाजीपाल्याची निर्यात, 2. भाजीपाला प्रक्रिया उद्योग, 3. शासकीय भाजीपाला विकास योजना P : 1. टोमॅटोचे प्रक्रियायुक्त पदार्थ तयार करणे
35	14.01.2018	AGR - 212	T : 1. भाजीपाला प्रक्रियेची आवश्यकता, 2. भाज्या हवाबंद डब्यात टिकविणे, 3. भाज्यांपासून लोणची तयार करणे P : 1. भाजीपाल्याची सुकवणी करणे
36	20.01.2018	AGR - 212	T : 1 . भाजीपाला सुकविणे आणि प्रक्रियायुक्त पदार्थ, 2. टोमॅटोचे प्रक्रियायुक्त पदार्थ तयार करणे, 3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1 . निर्यातीसाठी भाजीपाल्याची तयारी करणे
37	21.01.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 4 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)

• फुलशेती आणि प्रांगणउद्यान पदविका (ऑगस्ट 2017 ते जानेवारी 2018)

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
1	01.08.2017		संयुक्त संपर्कसत्र : मुक्त कृषि-शिक्षणाची संकल्पना आणि वाटचाल, वार्षिक संपर्कसत्र आराखडा आणि पुस्तकांचे वितरण, सूचना, शंका-समाधान
2	05.08.2017	AGR-213	T : 1. फुलबागा लागवडीचे महत्त्व, समस्या आणि उपाययोजना, 2. फुलशेतीसाठी योग्य हवामान व जमीन 3. महाराष्ट्रातील फुलशेती विभाग, P : 1. फुलांच्या बाजाराला भेट, 2. हवामानानुसार महाराष्ट्रातील फुलशेती विभागांचा अभ्यास करणे
3	06.08.2017	AGR-213	T : 1. फुलशेतीसाठी जागेची निवड, 2. फुलशेतीचे नियोजन, आखणी आणि लागवड पद्धती, 3. फुलझाडासाठी पोषक अन्नद्रव्ये आणि खते P : 1. फुलझाडांसाठी खते देण्याच्या पद्धतीचा अभ्यास करणे, 2. फुलझाडांसाठी पाणी देण्याच्या पद्धतीचा अभ्यास करणे
4	12.08.2017	AGR-213	T : 1. फुलझाडांचे पाणी व्यवस्थापन, 2. फुलझाडांमध्ये फुले येण्याची प्रक्रिया, 3. फुलझाडांची लैंगिक अभिवृद्धी P : 1. फुलझाडांची अभिवृद्धी करणे, 2. फुलझाडांची पुनर्लागवड करणे
5	13.08.2017	AGR-213	T : 1. फुलझाडांची शाखीय अभिवृद्धी, 2. बागेत करावयाची सर्वसाधारण कामे, 3. उत्पादनवाढीसाठी उपचार पद्धती P : 1. बागेतील झाडांची छाटणी करून आकार देणे
6	19.08.2017	AGR-213	T : 1. फुलशेतीमध्ये संजीवकांचा वापर; 2. कंदांचे प्रकार आणि त्यांची साठवण; 3. फुलांचे काढणीनंतरचे तंत्रज्ञान P : 1. फुलझाडांमध्ये संजीवकांचा वापर करणे
7	20.08.2017	AGR-213	T : 1 . फुलशेतीमध्ये पॉलिहाऊसचे महत्त्व, 2. हरितगृहात फुलझाडांची लागवड, 3. हरितगृहातील पीकसंरक्षण P : 1 . फुलांच्या उत्पादनवाढीवर खास उपचार पद्धतीचा अभ्यास करणे
8	03.09.2017	AGR-213	T : 1. हरितगृहातील फुलांची काढणी, हाताळणी व विक्रीव्यवस्था, 2. हरितगृहांचे विविध उपयोग ,3 .अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : पॉलिहाऊसचे प्रकार अभ्यासणे, फुलझाडांची लागवड करणे
9	09.09.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 1 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
10	10.09.2017	AGR - 214	T : 1. गुलाब उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. शेवंती-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. गुलाबाची डोळे भरून अभिवृद्धी करणे, गुलाबाची छाटणी करणे
11	16.09.2017	AGR - 214	T : 1 . निशिंगंध उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. ग्लॅडिओलस-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. हंगामी फुलझाडांची शेंडा खुडणी करणे, 2. मोगरावर्गीय फुलझाडांची छाटणी करणे
12	17.09.2017	AGR - 214	T : 1. लीली उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. अॅस्टर-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1 . स्टॅडर्ड शेवंतीच्या उत्पादनासाठी कळ्यांची खुडणी करणे ,2 .अबोली ,कण्हेर व तगर फुलझाडांची लागवड करणे
13	23.09.2017	AGR - 214	T : 1. झेंडू उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. गेलार्डिया उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1 . कमळ आणि पाललिलीची लागवड करणे
14	07.10.2017	AGR - 214	T : 1. झिनिया-उत्पादन तंत्रज्ञान ,2 .मोगरावर्गीय फुलझाडांचे उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1 . फुलझाडांच्या कंदाची काढणी व साठवण करणे
15	08.10.2017	AGR - 214	T : 1. अबोली उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. कण्हेर उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. पॉलिहाऊसमधील पिकांवरील किडींचे नियंत्रण करणे
16	14.10.2017	AGR - 214	T : 1 . तगर उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. कर्दळी उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. इतर कंदवर्गीय फुलांचे उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1 . पॉलिहाऊसमधील पिकांवरील रोगांचे नियंत्रण करणे

संपर्क-सत्र क्र.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासक्रम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
17	15.10.2017	AGR - 214 पुरवणीपुस्तिका	T : 1 . फुलपिकांच्या बीजोत्पादन पद्धती, 2. फुलझाडातील विकृती आणि त्याचे नियंत्रण, 3. शहरी प्रांगण उद्यान P : 1 . फुलांच्या बीजोत्पादन प्रक्षेत्रास भेट देऊन अहवाल तयार करणे ,2 .शहरी उद्यानांना भेटी देऊन वेगवेगळ्या बागांचा आराखडा, घटक, शोभीवंत झाडे, फुले, बागांचे प्रकार यांचा अभ्यास .निर्माती कामात सहभाग व अहवाल तयार करणे
18	28.10.2017	AGR - 214 पुरवणीपुस्तिका	T : 1 . कमी जागेतील बगीच्याचे नियोजन, 2. रॉक गार्डन्स, 3. उभट आकाराच्या बागा P : 1 . टेरारीयम तयार करणे
19	29.10.2017	AGR - 214 पुरवणीपुस्तिका	T : 1 . हॅर्गींग गार्डन्स, 2. टेरारीयम किंवा बॉटल गार्डन्स, 3. टर्फ व टर्फ व्यवस्थापन P : 1 . टर्फ निर्माती प्रकल्पास भेट व सचित्र अहवाल तयार करणे
20	04.11.2017	AGR - 214 पुरवणीपुस्तिका	T : 1 . स्टेज डेकोरेशन व पुष्प प्रदर्शन, 2. अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1 . उभट बाग, स्टेज डेकोरेशन तयार करणे, पुष्प प्रदर्शनातुन सहभाग, सचित्र अहवाल तयार करणे
21	05.11.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 2 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
22	11.11.2017	AGR - 215	T : 1. कार्नेशन उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. जरबेरा-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1 . पॉलिहाऊसमध्ये जरबेराची लागवड करणे, 2. पॉलिहाऊसमध्ये कार्नेशनची लागवड करणे
23	12.11.2017	AGR - 215	T : 1. ऑर्किड उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. डेझी-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1 . हंगामी फुलझाडांची लागवड करणे, 2. बहुवर्षायू फुलझाडांची लागवड करणे
24	18.11.2017	AGR - 215	T : 1. अँथुरिअम उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. डेलिया-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1. कंदवर्गीय फुलझाडांची लागवड करणे, 2. अपारंपरिक फुलझाडांची लागवड करणे
25	19.11.2017	AGR - 215	T : 1. स्ट्रॅलिडिझिया उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. अँटिडिहिनम-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1 . फुलझाडांवरील किडींचे नियंत्रण करणे
26	02.12.2017	AGR - 215	T : 1 . नार्सिसस उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. स्टॉक-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1 . फुलझाडांवरील रोगांचे नियंत्रण करणे
27	03.12.2017	AGR - 215	T : 1. जिप्सोफिला उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. स्टॅटिस-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1 . काढणीनंतर फुले टिकविण्यासाठी रासायनिक द्रावणांचा वापर करणे
28	09.12.2017	AGR - 215	T : 1. गुलटोप उत्पादन तंत्रज्ञान, 2. कॉर्नफ्लॉवर उत्पादन तंत्रज्ञान, 3. स्वीट सुलतान-उत्पादन तंत्रज्ञान P : 1 . फुलझाडांमध्ये संजीवकांचा वापर करणे
29	10.12.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 3 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)
30	16.12.2017	AGR - 216	T : 1. फुलांची परिपक्वता, 2. फुले परिपक्व करण्याच्या पद्धती, 3. फुले टिकविण्यासाठी वातावरणाचे व्यवस्थापन P : 1 . फुलांची काढणी आणि हाताळणी करणे, 2. फुलांची प्रतवारी आणि पॅकिंग करणे
31	17.12.2017	AGR - 216	T : 1. फुलांची काढणी, हाताळणी आणि प्रतवारी; 2. फुले साठविण्याच्या पद्धती; फुलांचे पॅकिंग, वाहतूक आणि विक्रीव्यवस्था P : 1. गुलाबापासून गुलकंद ,जॅम आणि जेली तयार करणे, 2. विविध पुष्परचनांचा अभ्यास करणे
32	06.01.2018	AGR - 216	T : 1. फुलांपासून प्रक्रियायुक्त पदार्थ तयार करणे, 2. शुष्क फुले आणि त्यांच्या विविध रचना, 3. पुष्परचना P : 1. उद्यानाचे विविध प्रकार आणि पद्धती अभ्यासणे, 2. उद्यानातील सजीव घटकांचा अभ्यास करणे

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता प्रात्यक्षिक सत्र: P : कार्यपुस्तिका: वेळ दुपारी 14:00 ते 17:00 वाजता
33	07.01.2018	AGR - 216	T : 1. उद्यानातील निर्जीव घटक, 2. उद्यानातील हिरवळ, 3. उद्यानातील वृक्ष आणि झुडपे P : 1. उद्यानातील निर्जीव घटकांचा अभ्यास करणे
34	13.01.2018	AGR - 216	T : 1. उद्यानातील कुंपणे आणि किनारी; 2. उद्यानातील हंगमी फुलझाडे, 3. उद्यानातील निवडुंग आणि रसाळ वनस्पती P : 1. उद्यानात रॉकरी तयार करणे
35	14.01.2018	AGR - 216	T : 1. प्रांगण उद्यानाची मुलतत्त्वे 2. उद्यानाचे प्रकार, 3. उद्यानाचे नियोजन आणि आराखडा , P : 1 . उद्यानात हिरवळ आणि झाडा झुडपांची लागवड करणे
36	20.01.2018	AGR - 216	T : 1. उद्यानाचा नमुना प्रकल्प आणि उभारणी, 2. उद्यानाची निगा आणि देखभाल, 3 अंतर्गत व अंतिम परीक्षेबाबत सूचना P : 1. उद्यानाचे नियोजन आणि नमुना आराखडा तयार करणे
37	21.01.2018		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 4 (बौद्धिक 20 गुण + प्रात्यक्षिक 20 गुण)

• पर्यावरण अभ्यास (ऑगस्ट 2017 ते सप्टेंबर 2017)

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता
1	01.08.2017		संयुक्त संपर्कसत्र : मुक्त कृषि-शिक्षणाची संकल्पना आणि वाटचाल, वार्षिक संपर्कसत्र आराखडा आणि पुस्तकांचे वितरण, सूचना, शंका-समाधान.
2	05.08.2017	EVS-201	1. पर्यावरण संकल्पना 2. पर्यावरण व समाज परस्परसंबंध
3	06.08.2017	EVS-201	1. संरक्षण, संवर्धन, निसर्ग व पर्यावरण 2. नागरीकरण व औद्योगिकीकरण
4	12.08.2017	EVS-201	1. जल व्यवस्थापन
5	13.08.2017	EVS-201	1. जंगले व वने 2. शेती
6	19.08.2017	EVS-201	1. पर्यावरणविषयक चळवळी
7	20.08.2017	EVS-201	1. जागतिक पर्यावरण संरक्षण
8	03.09.2017	EVS-201	1. वातावरणातील फेरबदल 2. जैविक विविधता
9	09.09.2017		अंतर्गत परीक्षा पेपर: 1 (बौद्धिक : 20 गुण)

• कृषिविज्ञान आणि उद्यानविद्या पदवी प्रकल्प संपर्कसत्र (ऑगस्ट 2017 ते ऑक्टोबर 2017)

संपर्क-सत्र क.	संपर्कसत्र दिनांक	अभ्यासकम संकेतांक	बौद्धिक सत्र: T : पाठ्यपुस्तिका: वेळ सकाळी 10:00 ते 13:00 वाजता
1	07.08.2016	AGR-301 AGR-302	पदवी प्रकल्प अहवालाची ओळख, प्रकल्प अहवाल विषयाची निवड, प्रकल्प अहवाल मार्गदर्शक तज्ज्ञाची निवड
2	04.09.2016	AGR-301 AGR-302	प्रकल्प अहवाल अनुक्रमणिका तयार करून घेणे, संदर्भ ग्रंथ, पुस्तके, मासिकांचे संकलन करणे व प्रकल्प तयार करण्याबाबत मार्गदर्शन करणे.
3	09.10.2016	AGR-301 AGR-302	प्रकल्प अहवाल तयार करण्याचे नियोजन तपासून मान्यता देणे आणि प्रकल्प अहवालाचा कच्चा आराखडा मान्य करणे.

ज्ञानगंगा चरोधरी

कृषि विज्ञान विद्याशाखा

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ

ज्ञानगंगोत्री, गंगापूर धरणाजवळ, नाशिक - 422 222

कृषि शिक्षणक्रम प्रथम प्रवेश अर्ज : जून 2017: Pre-Admission Form: June 2017

प्रति
मा. प्रमुख,
मुक्त कृषि शिक्षण केंद्र

येथे आपला पासपोर्ट
साईज फोटो चिटकवून
त्याखालील बॉक्समध्ये
आपली स्वाक्षरी करावी

मा. महोदय,
मी यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाच्या कृषि शिक्षणक्रमाची माहितीपुस्तिका पूर्णपणे
वाचली असून पुढील कृषि शिक्षणक्रमासाठी प्रवेश अर्ज सादर करित आहे.

प्रथम प्रवेश अर्ज (Pre-Admission Form) भरण्यापूर्वी खालील सूचना वाचा:

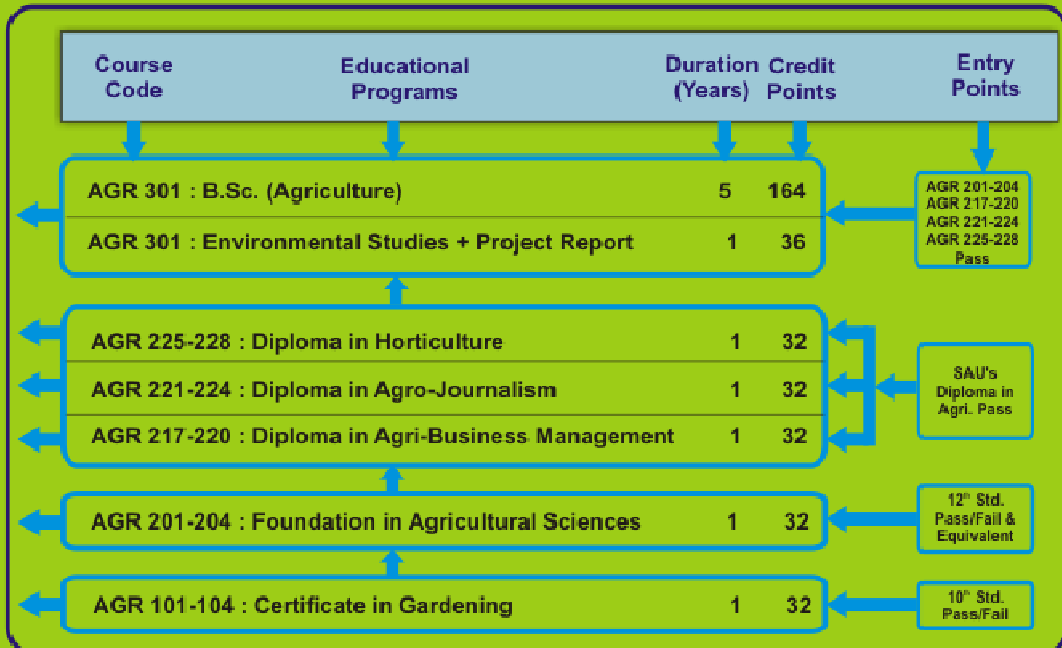
- सूचना :** 1. एका विद्यार्थ्यास एका कृषि शिक्षण केंद्रावर किमान एक आणि कमाल तीन कृषि शिक्षणक्रमांना प्रथम प्रवेश अर्ज करता येईल. (एकाच अर्जामध्ये सर्व पर्याय भरा)
2. अनुक्रमांक 5, 6, 7, 8 आणि 9 साठी पुरावा म्हणून जन्म दाखला, पात्रता परीक्षा गुणपत्रक, जात प्रमाणपत्र, समांतर आरक्षण प्रमाणपत्र, आर्थिक अउन्नत उत्पन्न गट प्रमाणपत्रांच्या साक्षात्कीत सत्यप्रती (Attested Copies) जोडणे बंधनकारक आहे.

1. पूर्ण नांव : _____
2. पत्ता : _____
3. फोन/मोबाईल नंबर : _____
5. जन्म तारीख : _____
- लिंग: पुरुष स्त्री तृतीयपंथी
4. निवडलेले अभ्यासकेंद्र व शिक्षणक्रम
1. अभ्यासकेंद्राचे नाव : _____ शिक्षणक्रम 1. _____ 2. _____ 3. _____
2. अभ्यासकेंद्राचे नाव : _____ शिक्षणक्रम 1. _____ 2. _____ 3. _____
3. अभ्यासकेंद्राचे नाव : _____ शिक्षणक्रम 1. _____ 2. _____ 3. _____
6. निवडलेल्या शिक्षणक्रमाच्या प्रवेशासाठी पात्रता परीक्षेतील प्राप्त शेकडा गुण : _____ %
7. आपला सामाजिक आरक्षण संवर्ग (जातीचा संवर्ग): लागू असलेल्या चौकोनात X खूण करा.
- 7.1 अनुसूचित जाती/नवबौध्द (SC) 7.2 अनुसूचित जमाती (ST) 7.3 विमुक्त जाती (VJ-A)
- 7.4 भटक्या जमाती (NT-B) 7.5 भटक्या जमाती (NT-C) 7.6 भटक्या जमाती (NT-D)
- 7.7 विशेष मागास वर्गीय (SBC) 7.8 इतर मागासवर्गीय (OBC) 7.09 सर्वसाधारण (Gen/UR)
8. आपण वरीलपैकी VJ-NT, OBC, SBC या आरक्षण वर्गांमध्ये व आर्थिक अउन्नत उत्पन्न गटात (Non Creamy Layer) येत
आहात काय? होय नाही : होय असल्यास प्रमाणपत्र जोडा.
9. आपला समांतर आरक्षण प्रवर्ग: लागू असलेल्या चौकोनात X खूण करा.
- 9.1 महिला (Women) 9.2 प्रकल्प बाधित व्यक्ती (PAP) 9.3 अपंग व्यक्ती (PH)
- 9.4 स्वातंत्र्य सैनिकांची मुले (FF) 9.5 आजी/माजी सैनिकांची मुले (DP)
10. शेरा : _____
- ठिकाण : _____
- दिनांक : _____

विद्यार्थ्यांची स्वाक्षरी

कृषिविज्ञान आणि उद्यानविद्या पदवी संरचना

Vertical Mobility to Bachelor of Sciences in Agriculture (B. Sc. Agriculture)

Vertical Mobility to Bachelor of Sciences in Horticulture (B.Sc. Horticulture)

